

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
CHYDENIUS
INSTITUUTTI

MONISTESARJA

RAPPORTER OCH ARTIKLAR • WORKING PAPERS

Nro 1

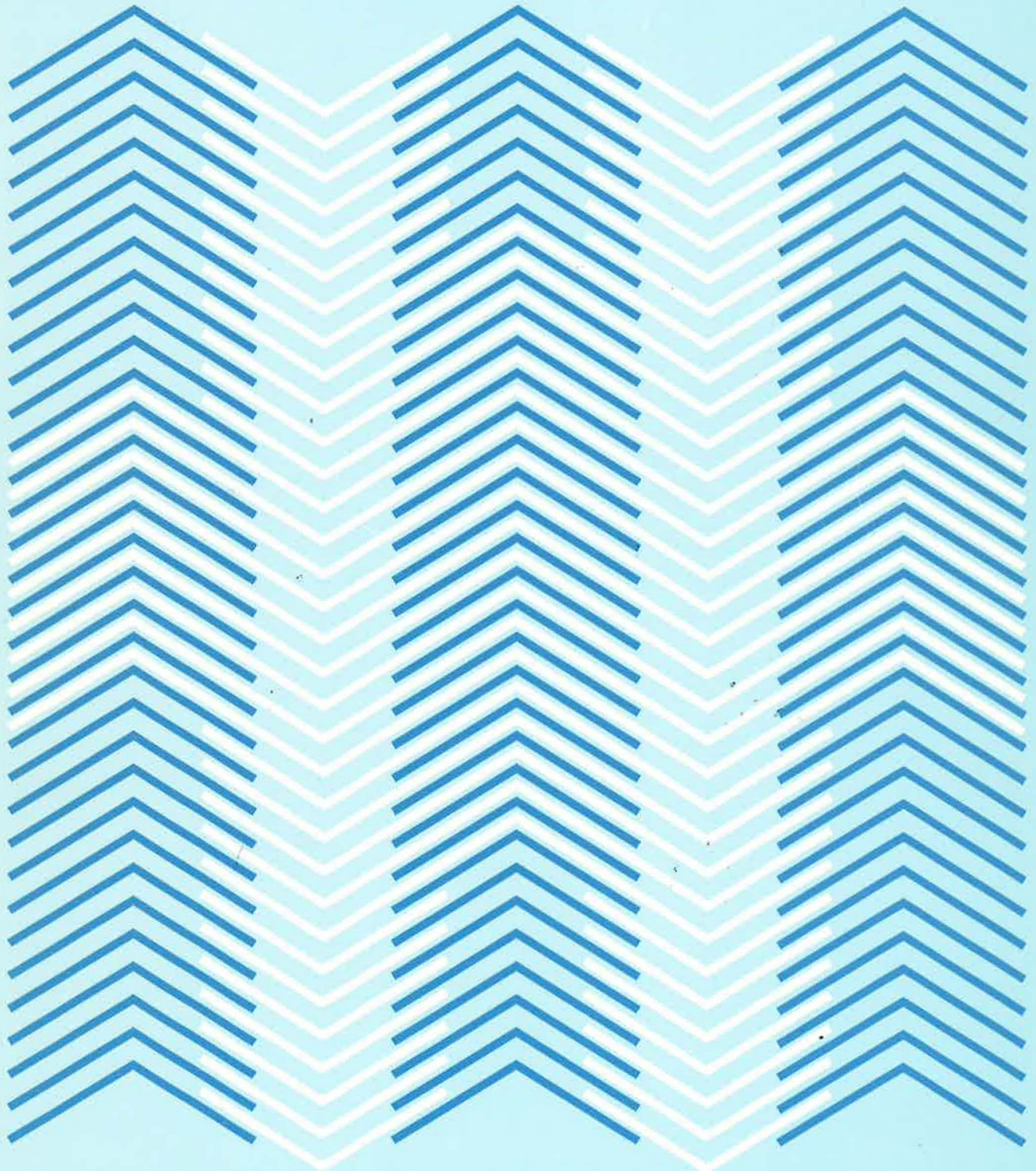
1991

Anne Niemelä

KESKI-POHJANMAA 2000

-KEHITTÄMISOHJELMA

Työryhmän raportti

Nro 1

1991

Anne Niemelä

KESKI-POHJANMAA 2000

-KEHITTÄMISOHJELMA

Työryhmän raportti

ISBN 978-91-39-9749-6 (PDF)
URN:ISBN:978-951-39-9749-6
2024

ISBN 951-680-671-1
ISSN 0789-0729

SISÄLLYS

ESIPUHE

I MAAKUNNAN MUUTOKSEN AIKA

Johdanto	1
Keski-Pohjanmaa 2000 -työryhmän tavoitteet	2
Työryhmän työskentelytapa	4
Maakunnan asema kansallisessa yhteistyössä	5
Maakunnan aluerakenne	9

II KESKI-POHJANMAAN MENESTYKSEN EDELLYTYKSET

Nykytilan kartoittaminen	13
Tuotantotoiminnan uusintaminen	14
Perusrakenteen ja väestön uusintaminen	17
Henkisten voimavarojen uusintaminen	19
Alueen voimavarojen koordinointi	21

III NUORI, KANSAINVÄLINEN KESKI-POHJANMAA?

Miksi visioita?	23
Visioiden laadinnan lähtökohdat	23
Periferinen Keski-Pohjanmaa	26
Vanhoilla eväillä rimpuileva maakunta	27
Harmonisesti uusiutuva maakunta	29

IV YHTEISTYÖN KOHTEET JA SUUNTAVIIKIT

Maakuntastrategia	33
Kehittämisen kohteet	34
Kehityksen suuntaviitot	40

V SUUNTANA VUOSI 2000

Tavoitteena jatkuvan kehittämissprosessin aikaansaaminen	42
Keski-Pohjanmaan maakuntaseminaari	43
Yrittäjän kasvu-ura koulutusohjelma	44
Keski-Pohjanmaan menestyksen strategiat -koulutus	44
Keski-Pohjanmaan liitto	45
Maakuntahallintokokeilu	46

KIRJALLISUUTTA

LIITTEET

ESIPUHE

Tämä kehittämissuunnitelma on puheenvuoro siihen alueelliseen suunnittelu- ja kehittämistyöhön, jota Keski-Pohjanmaalla on vuosien kuluessa tehty.

Suunnitelmassa tarkastellaan alueellisen kehityksen ehtoja, hahmotellaan Keski-Pohjanmaan nykytilannetta aiempien tutkimusten pohjalta ja pohditaan tulevia painopistealueita. Konkreettisia toimenpideluetteloita ei suunnitelmaan ole haluttu sisällyttää sen paremmin kuin hallinnollisten rajojen pohdintaakaan. Valmiita ratkaisuja tärkeämmäksi nähtiin asetella suuntaviittoja ja etsiä muotoja jatkuvalle kehittämistyölle.

Suunnitelman on kirjoittanut HM Anne Niemelä. Suunnitelman laatiminen tapahtui kiinteässä vuorovaikutuksessa Keski-Pohjanmaan maakuntaliiton asettaman työryhmän kanssa. Maakuntaliiton tarkoitukseen antamasta rahoituksesta parhaat kiitokset. Kiitokset muillekin, jotka ovat julkaisun valmistumiseen myötävaikuttaneet.

Kokkolassa 11. p:nä syyskuuta 1991

Leo Granberg

I MAAKUNNAN MUUTOKSEN AIKA

Johdanto

Tietoyhteiskunnan etenemisen ja Euroopan yhdentymisen pelätään voimistavan kehitystä, joka keskittää taloudellisen kasvun painopisteet ja väestön kasvun pääkaupunkiseudulle. Ajatusmallin mukaisesti Suomi pystyisi vastaamaan kiristyvään kansainväliseen kilpailuun vain voimakkaan, innovatiivisen pääkaupunkiseudun kautta. Maakuntien osaksi jäisi elinkaarensa loppuvaiheissa olevien tuotteiden massatuotanto.

Toisaalta Euroopan yhdentymisen on arvioitu korostavan ylikansallisten organisaatioiden merkitystä. Samalla kansainvälinen yhteydenpito tapahtuisi yhä suuremmin alueiden ja organisaatioiden kesken. Tämän mallin mukaan maakuntien ja yleensä kuntaa suurempien alueiden asema tulee korostumaan valtiollisten rajojen merkityksen kaantuessa. Maakuntien Eurooppa -idean toteutuminen edellyttää maakuntien omaehtoista kehittämistä sekä niiden erikoistumista luonnostaan vahvoille aloille.

Maailmanlaajuisten ja paikallisten ympäristöongelmien vaikeutuessa jatkuva taloudellinen kasvu yhteiskunnan johtavana tavoitteena on menettämässä yleisen hyväksynnän. Tukemalla tasapainoista alueellista rakennetta myös

hallinnollisin ratkaisuin kyettäneen paremmin ottamaan huomioon kestävän kehityksen periaatteen edellytykset.

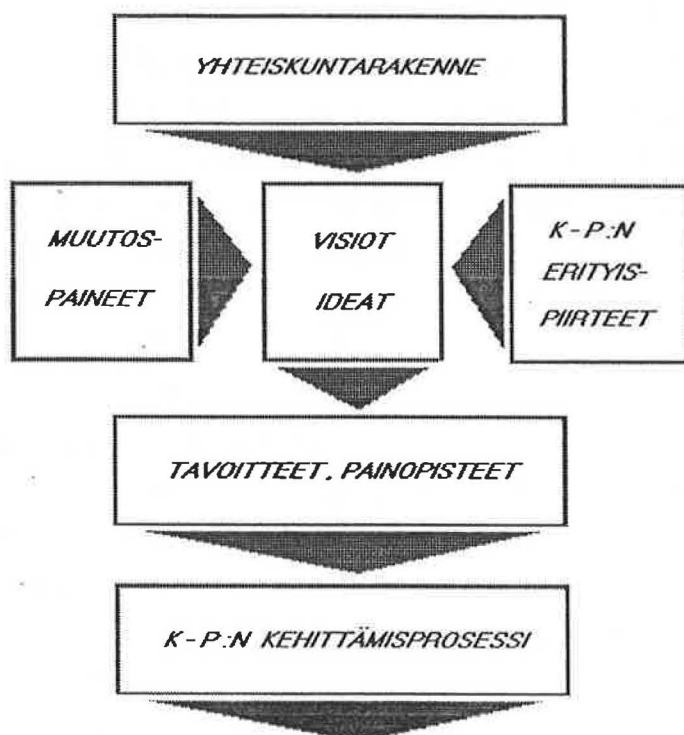
Kuvattujen kehitysratojen voimistuessa myös Keski-Pohjanmaalla hallinnollisia rajojaan vielä etsivänä maakuntana on havaittu alueellisen yhteistyön tarve kilpailtaessa olemassa olon edellytyksistä. Tässä tarkoituksessa Keski-Pohjanmaan maakuntaliiton nimeämälle Keski-Pohjanmaa 2000 -työryhmälle on annettu tehtäväksi Keski-Pohjanmaan kehittämisohjelman laatiminen.

Keski-Pohjanmaa 2000 -työryhmän tavoitteet

Muutospaineisiin ja muuttuviin haasteisiin on Keski-Pohjanmaallakin vastattava uusien, ajanmukaisien keinoin. Työryhmä on kokenut tärkeäksi kehittämisenäkökulman avaamisen maakunnan hallinnollisten etujen puolustamisen sijaan. Kehittämisprosessi sinänsä on tärkeä maakunnan menestyksen tekijä. Ohjelmatyön lähtökohtana on ollut löytää maakuntaa yhdistävät vahvuudet, tavoitteet ja strategiat. Työn keskeisin tavoite on jatkuvan kehittämissprosessin aikaansaaminen. Kehittämisohjelman tulisi olla sekä maaseutualueiden että keskusalueiden hyväksyttävissä. Kehittämisohjelman toivotaan ohjaavan vastaista maakunnan kehittämistä.

Työryhmä on työssään keskittynyt linjanvetoihin ja kehittämisen painopistealueiden löytämiseen. Työryhmän tehtävän rajauksen mukaisesti kehittämisohjelmasta ei laadittu hankeluettelo. Tärkeintä on kehittämistahdon ja -yhteistyön etsiminen; kehittämissprosessin synnyttäminen. Kirjalliseen muotoon puettua ohjelmaa käytetään

saatettaessa kehittämisohjelma valtion viranomaisten, keskeisten sidosryhmien ja vaikuttajien tietoon.

Kuvio 1. Keski-Pohjanmaan kehittämisohjelman muotoutuminen

Työryhmän työskentelytapa

Maakuntaliitto kutsui Keski-Pohjanmaa 2000 -työryhmän koolle Altti Seikkulan 16.11.1990 tekemästä aloitteesta. Työryhmän puheenjohtajana on toiminut Altti Seikkula ja sihteerinä Mauri Nygård. Muut työryhmän jäsenet ovat Christer Broman, Leo Granberg, Eero Halonen, Jouni Jyrinki, Margita Lukkarinen, Helena Tilus ja Mikko Viitasalo. Lisäksi työryhmän työhön on osallistunut Keski-Pohjanmaan maakuntaliiton puheenjohtajiston edustajana Viljo S. Määttälä. Työryhmä kokoontui ensimmäisen kerran 11.1.1991. Työryhmä kokoontui kaikkiaan yhdeksän kertaa.

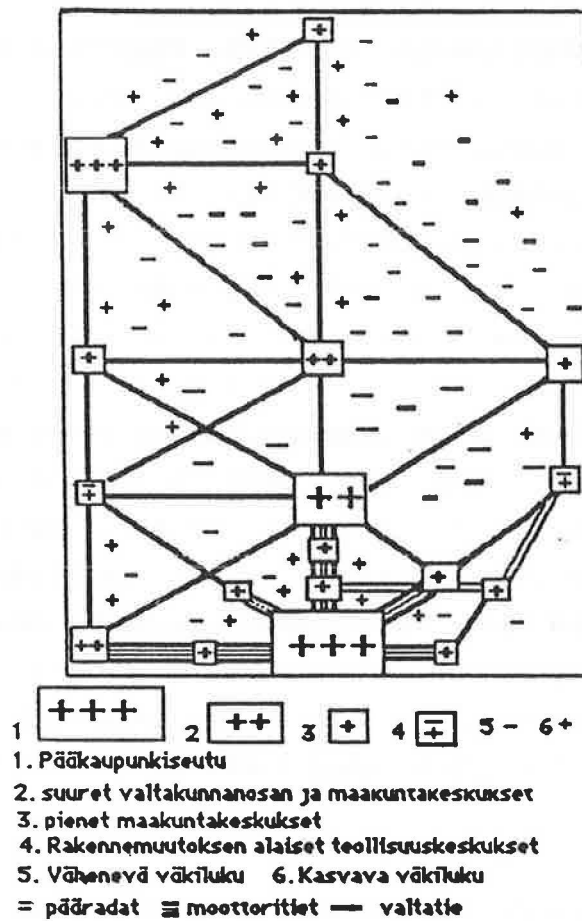
Työryhmä on osallistunut 13 - 14.2.1991 Kalajoella kunnallisjohtajien aloitteesta järjestettyyn seminaariin, seminaarimuistio tämän raportin liitteenä. Työryhmän 18.2.1991 järjestämässä iltatilaisuudessa vieraili professori Pertti Kettunen Jyväskylän yliopistosta. Keski-Pohjanmaa 2000 - ja kunnallisjohtajien työryhmien aloitteesta Chydenius-Instituutti järjesti 7.5.1991 Keski-Pohjanmaan kadotettu tulevaisuus, Keski-Pohjanmaa 2000 -seminaarin Kokkolan ammattioppilaitoksella. Seminaariohjelma on liitteenä.

Kehittämisohjelman raportin kirjoittaminen annettiin tehtäväksi Chydenius-Instituutissa 4.4.1991 allekirjoitetulla sopimuksella. Raportoinnin lisäksi kirjoittaja otti yhteyttä työryhmän eräisiin sidosryhmiin sekä suunnitteli työryhmän työskentelyä. Raportin on kirjoittanut HM Anne Niemelä ja työn on ohjannut VTT Leo Granberg. Raporttia kirjoitettaessa on otettu huomioon kehittämisohjelman käyttäminen Keski-Pohjanmaan strategiat -koulutuksessa opetusmateriaalina.

Maakunnan asema kansallisessa yhteistyössä

Keski-Pohjanmaa osana Suomen aluerakennetta. Keski-Pohjanmaa on osa Pohjanmaata. Se sijaitsee länsirannikolla Etelä- ja Pohjois-Pohjanmaan välissä. Maakunta koostuu Kokkolan, Pietarsaaren ja Ylivieskan vaikutusalueista. Laajimmillaan Keski-Pohjanmaan maakuntaan samaistuu noin 180 000 asukasta, joista suomenkielisiä on valtaosa, noin 136 000 (Maakuntaan samaistuminen 1987). Keski-Pohjanmaa on ennenkaikkea toiminnallinen kokonaisuus, joka on etsinyt muotoaan mm. eri kansalaisjärjestöjen ja osuustoimintaliikkeiden järjestäytymisestä (katso liitteet 4 ja 5). Valtion aluejakoneuvottelukunnan esityksessä Keski-Pohjanmaa muodostui noin 71 000 asukkaan, toiminnallis-taloudelliseksi ydinmaakunnaksi. Esityksessä maakunta käsittää vain Vaasan läänin puoleisia kuntia. Keski-Pohjanmaa 2000 -työryhmän mielestä neuvottelukunnan työssä oli positiivista maakuntastatuksen antaminen myös Keski-Pohjanmaalle, joskaan työryhmä ei halunnut rajata maakuntaa yhtä suppeasti kuin neuvottelukunta.

Suurten kaupunkien odotetaan lähivuosina kasvavan vaihtoehtoisina kasvualueina Helsingin seudulle. Myös muiden kaupunkien, kuten Kokkolan, odotetaan jatkavan kasvuaan, joskin pienemmällä vauhdilla (Hautamäki - Iisakkila 1990,46). Valtakunnan eteläisten ja läntisten osien kehitysmahdollisuuksien arvioidaan olevan tulevaisuudessa varsin hyvät. Näiden alueiden sisäinen yhteysverkko on monipuolinen, rakennettu infrastruktuuri kunnossa ja varsinkin rannikolla yhteydet ulkomaille ovat hyvät (Hautamäki - Iisakkila 1990, 46). Kuviosta 2 voidaan päätellä Kokkolan lähiympäristöineen kuuluvan koko maan aluerakenteessa kasvavan väkiluvun alueelle.

Kuvio 2. Suomen aluerakenne (Hautamäki - Iisakkila 1990, 47)

Integraatio ja aluepolitiikka. Maakuntien asemaan, myös Keski-Pohjanmaan, tulevat vastaisuudessa vaikuttamaan aluepolitiikan muutokset. Uusi-Hakalan (1990,11) mukaan integraation eteneminen tulee vaikuttamaan suomalaiseen

aluepolitiikkaan kahdella tavalla: toisaalta suoraan aluepoliittisten määräysten muuttamisen kautta ja toisaalta välillisesti maamme aluekehityksen kautta.

Euroopan yhteisö paitsi harjoittaa omaa ylikansallista aluepolitiikkaa myös säätelee jäsenvaltioiden kansallista aluepolitiikkaa. Lumijärven (1990) mukaan nykyisten EY:n käyttämien kriteerien mukaan Suomessa ei yksikään läänisi saisi aluepoliittista tukea. Aluepoliittisen selvitysmiehen väliraportin (1991) mukaan Suomen aluepoliittisia keinoja joudutaan uudistamaan sopeuduttaessa EY:n aluepolitiikkaan, joskin pakolliset muutokset tulisivat olemaan vähäisiä. Aluepolitiikan uudistamisessa joudutaan kiinnittämään huomiota tuotantorakenteen uudistamiseen, kehitysalueiden supistamiseen, verkostotalouden kehittymiseen, alueiden omatoimiseen kehittämiseen sekä maaseutupolitiikkaan.

Euroopan Yhteisön maaseutupoliittisen direktoraatin virkailijan Nelly Jazra Bandarran mukaan EY:n toteuttamalla aluepoliittisilla kehittämisohjelmilla ei aina ole ollut toivottavaa vaikutusta. Toisaalta ne EY:n maaseutualueet, joissa on kyetty monipuolistamaan elinkeinorakennetta, ovat pystyneet vastaamaan taloudelliseen kilpailuun kaupan vapautuessa. Maakuntien omaehtoinen kehittäminen ja alueiden toimiva infrastruktuuriverkko tulevat mm. Uusi-Hakalan (1990, 12) mukaan olemaan Suomen aluekehityksen avaintekijöitä integraatioon sopeuduttaessa.

Keski-Pohjanmaan osuus kansallisesta työnjaosta. Keski-Pohjanmaa on tuotantorakenteeltaan varsin monipuolinen alue. Rosenqvistin (1988,93) mukaan täällä on merkittävästi maa- ja metsätalouden; elintarviketeollisuuden; vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuuden; metsäteollisuuden; kemian teollisuuden; metalliteollisuuden sekä ta-

lonrakennustoiminnan tuotantoa. Rosenqvistin (1988,78) mukaan noin 20% Keski-Pohjanmaan toimialojen tuotannosta viedään ulkomaille.

~~Keski-Pohjanmaan maatalouden perustana on maidontuotanto. Jyringin (1989,56) mukaan Keski-Pohjanmaan maidontuotannon kilpailukykyisyys johtuu tuotantorakenteen vahvuuksista: tilakoko, rakennuskanta jne. Keski-Pohjanmaan tehdasteollisuuden perustana on ollut yritysten tarpeisiin nähden sopivan työvoiman saatavuus (Rosenqvist 1989,I).~~

Keski-Pohjanmaan tuotantorakennetta voidaan kutsua suur-
tuotantostategiaan perustuvaksi sivutoimipaikkatalou-
deksi. Suuret toimipaikat ovat tyypillisesti maakunnan
ulkopuolelta käsin kontrolloituja, monitoimipaikkaisiin
yrityksiin kuuluvia sivutoimipaikkoja. Ulkoinen kontrol-
li merkitsee aluetalouden avoimuutta ja haavoittuvuutta.
(Rosenqvist 1989,83). Kokkola-Pietarsaaren alue näyttää
edullisen sijaintinsa ansiosta säilyttävän osan suur-
tuotannostaan.

Toisaalta pienten ja keskisuurten toimipaikkojen merki-
tys Keski-Pohjanmaalla on suurempi kuin monissa muissa
Suomen maakunnissa. Tulevaisuudessa pientuotannon merki-
tys (mm. Rosenqvist 1989) tulee edelleen kasvamaan
alueella, koska yhteiskunnassa käynnissä olevien muutos-
ten arvellaan suosivan pieniin ja keskisuuriin yksiköi-
hin perustuvaa, joustavaa erikoistumista. Kilpailukykyi-
simmät yritykset toimivat usein kapeilla tuotantosekto-
reilla ja ovat sijoittuneet samalle alueelle lähemmäs
(Porter 1990,10). Pienteollisuusvaltaisuus ja käden tai-
toon perustuvat perinteet luovat edellytyksiä sopeutua
tähän muutokseen.

Keski-Pohjalaisten hyvinvointi. Siirilä ym. (1988) ovat käsitelleet väestön hyvinvoinnin alueellisia eroja 1980-luvun puolivälissä laajasta hyvinvoinnin näkökulmasta katsoen. Hyvinvoinnin näkökulmasta Keski-Pohjanmaa on menestynyt maakunta. Esimerkiksi yksikään keskipohjalainen kunta ei kuulu kahdella hyvinvointimittarilla mitattuna kuntien heikoimpaan neljännekseen.

Maakunnan aluerakenne

Maakuntakeskukset ympäristöineen tulevat Hautamäen - Iisakkilan (1990,48) mukaan kasvamaan. Sen sijaan kaukana kaupunkikeskuksista olevat maaseutukunnat ajautuvat suuriin vaikeuksiin. Maaseudulla asutuksen painopiste siirtyy hyvien liikenneyhteyksien äärelle. Välittäjäkunnilla tulee olemaan tärkeä merkitys tuotannollisten innovaatioiden siirtämisessä keskusalueilta maaseudulle.

Peltola (1988,25) pitää Keski-Pohjanmaan aluerakenteen todennäköisimpänä kehityssuuntana ns. hajautetun keskityksen mallia. Mallin mukaisesti Kokkola-Pietarsaari keskusalue tulisi säilymään maakunnan teollisena ytimenä ja maakunnallisen tason palvelujen tarjoajana. Vahvat maakunnan kuntakeskukset tarjoaisivat sekä palveluja että työtilaisuuksia maaseudun väestölle maitotalouteen perustuvan alkutuotannon ja sen liitännäiselinkeinojen ohella. Peltolan mukaan Kokkola-Pietarsaari keskusalueen ohella myös Kalajokilaaksossa olisi potentiaalia kaupunkitasoisen keskuksen edelleen kehittymiselle.

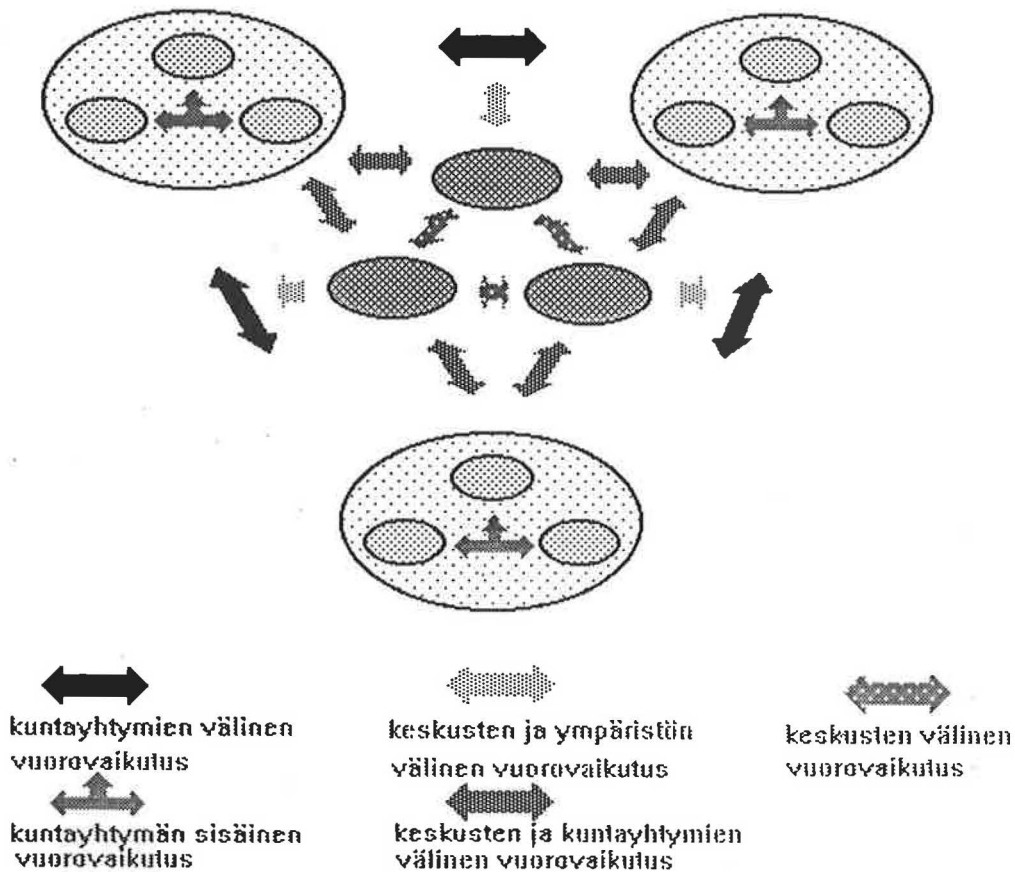
Vaasan läänin kehittämistoimikunnan mietinnössä on esitetty tavoite, jonka mukaan Vaasan läänin kolmesta kes-

kusalueesta, myös Kokkola-Pietarsaari kaupunkiparista, pyritään luomaan pääkaupunkiseudulle kilpailukykyisiä keskusalueita. Toisaalta taajamoituminen ei Keski-Pohjanmaalla voi jatkua samalla nopeudella kuin viime vuosikymmeninä (Peltola 1988,21). Tällä hetkellä Kokkola - Pietarsaari keskusalueen väestöpohja on noin 105 000 asukasta (Kokkola - Pietarsaari keskusalueen kehittämissuunnitelma). Oulun lääninhallituksen aloitteesta on meneillään Ylivieskan alueen kehittämissuunnitelman laatiminen. Siinä Ylivieskan aluetta tarkastellaan Oulun satelliittikeskuksen näkökulmasta.

Keski-Pohjanmaan maaseutu ei ole yhtenäinen, vaan maaseudulla voidaan erottaa eri tyyppisiä alueita. Vaasan läänin maaseutupoliittisessa ohjelmassa maaseutua on kuvattu luokittelemalla se eri tyyppisiin maaseudun rakenteellisten piirteiden mukaan. Ohjelmassa on määritelty viisi erilaista Vaasan läänin maaseututyyppiä: kotieläintuotantokunnat, perinteisen maatalouden kunnat, erikoistuneen alkutuotannon kunnat, monipuolisen elinkeinorakenteen kunnat ja palveluvaltaiset maaseutukunnat. Raportissa alueiden rajaamisessa eri maaseututyyppisiin kiinnitettiin huomiota erityisesti kuntien elinkeinorakenteeseen ja väestön tulotason. Ohjelmassa on määritelty Vaasan läänin maaseudun kehittämisen tavoitteeksi uusi, monimuotoisista toiminnoista koostuva mosaiikkimainen maaseutu. Koko Kalajokilaakson kattavan kehittämissuunnitelman laatiminen on käynnistymässä Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitossa. Kehittämissuunnitelma laaditaan seuraavan seutusuunnitelman yhteydessä noudattaen strategisen suunnittelun periaatteita.

Vaasan läänin maaseutupoliittisessa ohjelmassa suurin osa Keski-Pohjanmaan ydinalueen kunnista on luokiteltu kuuluvaksi kotieläintuotantokuntiin. Näille kunnille ominaisia piirteitä ovat alkutuotannon suuri osuus elin-

keinoista, suhteellisen voimaperäinen ja kotieläintuotantoon painottuva maataloustuotanto ja väestön keskimääräistä alhaisempi tulotaso. Myös metsätalous on merkittävää. Useissa alueen kunnissa harjoitetaan turkistarhausta. Kunnissa on suhteellisen heikko palvelutaso, mutta ikärakenne on edullinen.

Kuvio 3. Maakunnan vuorovaikutusasetelmat (Uusi maaseutu 1991,12)

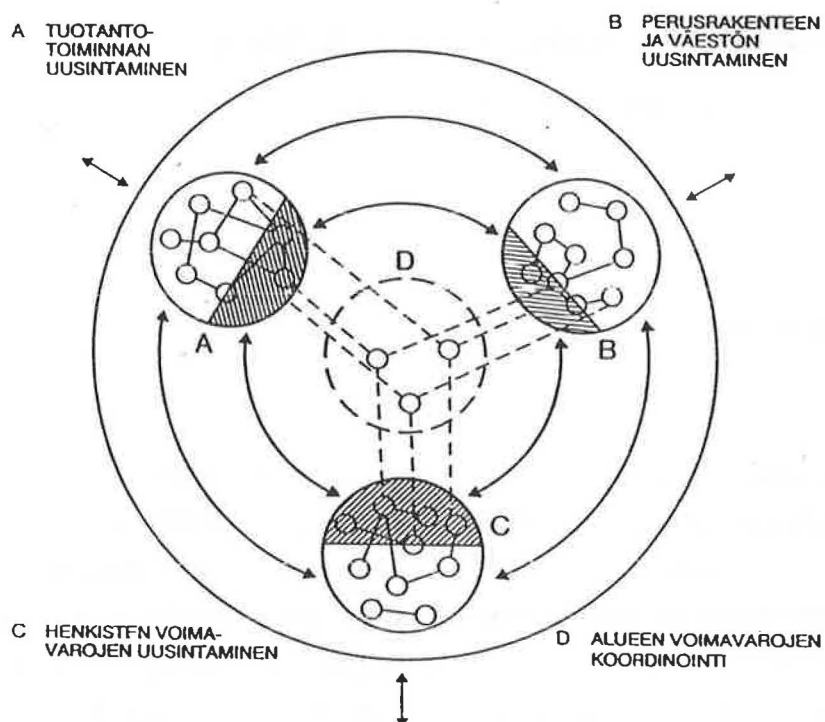
Keskipohjalainen rakenne muodostuu keskusalueista, Kokkola - Pietarsaari kaupunkiparista ja Kalajokilaakson nauhakaupungista keskuksenaan Ylivieska, maaseudun palvelukeskuksista sekä pitkälti kotieläintuotantoon tukeutuvasta maaseudusta. Maakunnallista vuorovaikutusta tapahtuu eri tasoilla: keskusten/keskusten, keskusten/maaseudun ja maaseudun/maaseudun välisenä. Tätä kuvaa Vaasan läänin kehittämissuunnitelmasta lainattu yhteistyöasetelmamalli (kuviokuva 3). Keskukset ovat maaseudunpalvelukeskuksia, lähimaaseutu tarjoaa asuinmahdollisuuksia keskuksissa työssä kävijöille. Keskusetäisyyden kasvaessa keskuksen ja maaseudun välinen vuorovaikutus heikenee ja maaseutualueiden keskinäisen vuorovaikutuksen merkitys lisääntyy. (Uusi maaseutu 1991,11)

II KESKI-POHJANMAAN MENESTYKSEN EDELLYTYKSET

Nykytilan kartoittaminen

Kehittämisohjelma laadittaessa omaksutun suunnittelunäkemyksen mukaan kehittämistyö tulee pohjautua nykytilan analysointiin. Työryhmän jäsenet syventyivät Keski-Pohjanmaan vahvuuksiin ja heikkouksiin sekä maakunnan mahdollisuuksiin ja uhkiin nelikenttä-analyysin avulla. Seuraavassa on kirjattu analyysistä saatuja tuloksia yhteiskuntasektoreittain laajoina kokonaisuuksina keskittyen lähinnä maakunnan uhkien ja mahdollisuuksien esittämiseen.

Analyysissä käytetty yhteiskuntasektorijako lainattiin työskentelyn pohjaksi Arvo Peltosen maakunnassa toimivien verkostoituneiden organisaatioiden tehtävien jakoa kuvaavasta mallista. Mallissa yhteiskunnan uusintamisesta huolehtivat organisaatiot on jaettu kolmeksi sektoriiksi: tuotantotoiminnan uusintamiseksi, perusrakenteen ja väestön uusintamiseksi ja henkisten voimavarojen uusintamiseksi. Neljännen sektorin muodostavat organisaatiot, jotka huolehtivat yhteiskunnallisten tehtävien maakunnallisesta koordinoinnista ja maakunnallisten voimavarojen kokoamisesta.

Kuvio 4. Maakunnan organisaatioiden tehtävien jako (Peltonen 1989)

Tuotantotoiminnan uusintaminen

Alkutuotanto. Maakunnan alkutuotanto on voittopuolisesti maidontuotantoa. Suurimpina alkutuotannon uhkatekijöinä nähdään maatalouden ylituotannosta ja Euroopan integroitumiskehityksestä mahdollisesti seuraavat hallinnolliset

ia lainsäädännölliset muutokset, kuten tuontisuojan poistaminen tai suoran tulotuen myöntämisperusteiden muuttaminen. Maatalouden tulevaisuuden mahdollisuudet luodaan laadukkailla tuotteilla ja omaksumalla uudet innovaatiot nopeasti. Myös maaseutuelinkeinot ja maatalouden liitännäiselinkeinot luovat uusia alkutuotannon mahdollisuuksia, samoin kotimaisen energian hyödyntäminen esimerkiksi puun, turpeen ja grafiitin muodossa.

Keski-Pohjanmaalla osataan maidontuotanto ja -jalostus. Alueelle on kehitetty vankka maidontuotannon infrastruktuuri. Useissa eri yhteyksissä Euroopan integraation koetaan uhkaavan maatalouden kannattavuutta. Toisaalta maidontuotanto hyötyy Euroopan yhdentymiskehityksestä, jos rehuviljan hinnat laskevat. Erityisesti maidontuotantoa uhkaa perheviljelmäpohjaisen maidontuotantokulttuurin rappeutuminen.

Metsätalouden merkitys on nousemassa Keski-Pohjanmaan kasvavien metsävarojen myötä. Metsätalouden kasvuodotuksia uhkaa hakkuumahdollisuuksien vähäisyys puun menekki- vaikeuksien takia.

Teollisuus. Alueen teollista tuotantoa leimaa vankka suurteollisuus, sekä toisaalta paljolti käsityöperinteeseen nojautuvat pienyritykset. Suurteollisuuden ongelmana on sen yksipuolisuus. Suurteollisuuden elinehtoja ovat olleet alueella hyvät hyvän työvoiman rekrytointimahdollisuudet sekä hyvät liikenneyhteydet, mm. satama. Pietarsaareissa suurteollisuutta on syntynyt myös saatavien raaka-aineiden varaan. Työvoimakustannusten noustua on olemassa vaara, että työvoimavaltaiset tuotantolaitokset lopettavat tai muuttavat pois alueelta. Uhkana on myös maataloustuotteiden jalostuksen siirtyminen pois maakunnasta, jolloin maatalouden kerrannaisvaikutukset

alueen talouteen heikkenisivät.

Keski-Pohjanmaa on monipuolisen pienen ja keskisuuren teollisuuden aluetta. Pienteollisuutta haittaa usein kehittymättömät tuotantomenetelmät. Yritysten kilpailukyvyn säilyminen integraatiotilanteessa on koettu ongelmaksi. Teollisen tuotannon mahdollisuuksia on tietotaidon kehittäminen ja korkeaan teknologiaan perustuva tuotanto. Käsityöperinteen ja -osaamisen hyödyntäminen erityisesti pienyrityksiä tukemalla on toinen tulevaisuuden mahdollisuuksista. Erikoistuminen ja kansainvälistyminen sekä yritysverkostojen luominen ovat tulevaisuudessa menestymisen edellytyksiä ja mahdollisuuksia. Neuvostoliiton tilanteen selkiytyminen tuonee uusia mahdollisuuksia Keski-Pohjanmaankin teollisuudelle, esimerkiksi neuvostoliittolaisten raaka-aineiden jalostuksessa.

Kauppa ja yrityspalvelut. Kaupan sektorilla ilmeisenä keskipohjalaisena vahvuutena on kyky organisoida siten, että yhteydet kenttään säilyvät. Myös kauppa on hyötynyt hyvästä paikallisesta työvoimasta. Kaupan kannalta etuna on kaksikielisyyden "läheemmäksi tuomat" pohjoismaiset markkinat.

Alueen yrityspalveluiden vähäisyys haittaa elinkeinotoimintaa. Toisaalta alueen pienehkö väestömäärä vaikeuttaa palveluiden laajenemista; usein resurssit palveluiden järjestämiseksi ovat liian pienet. Toisaalta aktiivisempi paikallisten palveluiden käyttö rohkaisisi laajentamaan ao. palveluja. Elinkeinoelämän mahdollisuuksia lisäisivät kauppahuonetoiminnan aloittaminen sekä eräiden hallinnollisten yrityspalveluiden, kuten TEKESin, KERAN, KTMn ja työvoimapiirin saaminen alueelle.

Perusrakenteen ja väestön uusintaminen

Väestö. Keski-Pohjanmaan erityinen vahvuus on terve ikärakenne. Korkean syntyvyyden myötä alueella on jatkossakin kasvatettavana nuoria sukupolvia. Nuoret ovatkin maakunnan tärkein voimavara. Uhkana on nuorten syrjäytyminen maakunnan yhteiskunnallisen elämän ulkopuolelle tai muuttaminen kokonaan pois alueelta.

Maakunnan väestön koulutus- ja tulotaso ovat alhaisia. Erityisesti korkeakoulutettuja alueella on suhteellisesti laskettuna vähän. Osittain tämä johtuu siitä, ettei alueella ole paljoa korkeakoulutusta vaativia työpaikkoja, toisaalta siitä, ettei maakunnassa ole ollut korkeakoulutasoista opetusta. Aivovienti, maakunnan koulutetun väestönsosan muuttaminen pois alueelta, on varteenotettava uhka vastaisuudessaakin.

Toinen väestöön liittyvä vahvuus on alueen kaksikielisyys. Kaksikielisuuden suomat mahdollisuudet ovat kuitenkin maakunnassa jätetty osittain käyttämättä. Kaksikielisyys luo mahdollisuuksia esimerkiksi kulttuurin moninaisuuteen tai kansainvälisten, erityisesti pohjoismaisten, yhteyksien luomiseen.

Peruspalvelut. Ainakin vanhusten ja lasten osalta alueen peruspalvelut ovat kunnossa. Alueella on hyvä palvelurakenne. Palvelujen järjestämistä vaivaa hallinnon hajanaisuus eri peruspalvelujen ollessa erillisten kuntainliittojen tai yksittäisten kuntien hoidossa. Hajanaisuudesta seuraa yhteisen näkemyksen ja yhteistyön puute.

Palveluiden tarjontaa uhkaa yhdessä kustannusten nousun kanssa kuntien taloudellisten resurssien kapeneminen. Tämä saattaa johtaa palveluiden liialliseen keskittymiseen ja henkilökunnan puutteeseen ja turhautuneisuuteen. Myös ikääntyvän väestön osuuden kasvaminen tulee vaikeuttamaan kattavien peruspalveluiden tarjoamista. Vaikeutuvassa tilanteessa palveluiden ennakkoluuloton ko-keilutoiminta ja eri tahojen yhteistyö mahdollistavat jatkossakin hyvän palvelutarjonnan.

Infrastrukturi. Määrälliset tavoitteet infrastruktuurin rakentamisessa on monilta osin saavutettu Keski-Pohjanmaalla jo viime vuosikymmenellä. Esimerkiksi tavaraliikenneyhteydet alueella ovat jokseenkin hyvät, Kokkolan kohdalla rannikolle poikkeava Pohjanmaan rata ja satama tarjoavat hyvät edellytykset tuotantoelämälle. Alueen alhainen hintataso mahdollistaa infrastruktuurirakentamisen jatkossakin.

Seuraavaksi infrastruktuurirakentamisessa huomio kiinnittyy laadullisiin kysymyksiin. Alueen infrastruktuurille asetettavat vaatimukset muuttuvat teknologian kehittyessä ja kysynnän muuttuessa kuluttajien arvostusten mukaan. Jo nyt on Keski-Pohjanmaan infrastruktuurissa havaittavissa tietyillä osa-alueilla puutteita. Tietoliikenneyhteydet alueelta ovat kalliita. Matkailun, erityisesti veneilyn, hyödyntämä infrastrukturi on puutteellinen. Rakentamisessa ei ole tarpeeksi huomioitu nuorison tarpeita.

Keski-Pohjanmaan eräs uhkatekijä on rakennetun ympäristön vetovoimaisuuden häviäminen. Ympäristön hengettömyys ja ympäristöongelmat ovat omiaan karkottamaan alueen asukkaita. Kulttuuriympäristön säilyttäminen, rakentaminen kestävän kehityksen periaatteita noudattaen

sekä rakentamisen edullisuus alueella ovat mahdollisuuksia, joilla on merkitystä maakunnan asukkaille.

Maaseudun tyhjeneminen paitsi tuhlaa infrastruktuuriin investoituja voimavaroja myös uhkaa maakunnalle tärkeän alkutuotannon edellytyksiä. Eräs mahdollisuus tulevaisuudessa maaseutualueiden elävöittämiseksi on kahden asunnon malli.

Henkisten voimavarojen uusintaminen

Tutkimus ja koulutus. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiskeskuksena Keski-Pohjanmaalla toimii Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutti. Kuitenkin maakunnassa on yhä liian vähän korkeakoulutuspaikkoja. Toisaalta Keski-Pohjanmaalla on ilmeinen korkeakoulutetun työvoiman ja työpaikkojen kohtaanto-ongelma. Korkeakoulutettuja ei saada jäämään alueelle ilman mielekästä työtä. Keski-Pohjanmaalla on muuhun Suomeen verrattaessa alhainen koulutustaso. Myös Keski-Pohjanmaan tutkimusresurssit ovat pienet, vaikka Chydenius-Instituutin tutkimustoiminta onkin laajentunut. Seutukaavoituksen saaminen omalle alueelle tuo vastaavat tutkimusresurssit maakunnan omaan käyttöön. Teknisen alan tutkimus- ja kehittämistoiminta laajenee ammattikorkeakoulun myötä. Alueella toimivien kolmen teknisen tutkimuksen ja tuotekehittelyn keskuksen (Kokkolassa, Ylivieskassa ja Pietarsaareissa) ylläpitäminen yhtäaikaan on taloudellisesti raskasta. Toisaalta maakunnan tutkimusresursseja on kavennettu mm. heikentämällä Maatalouden tutkimuskeskuksen Toholammin toimipisteen asemaa muuttamalla se tutkimusasemasta koe paikaksi. Realistinen mahdollisuus korkeakoulutuksen ja

tutkimuksen kehittämiseksi maakunnassa on yhteistyön tiivistäminen eri yliopistojen kanssa.

Keski-Pohjanmaan koulutustarjonnan peruskivenä on monipuolinen keskiasteen koulutus. Keskiasteen ammatillisia oppilaitoksia ollaan kokoamassa yhden kuntainliiton alle. Se mahdollistanee aikaisempaa paremmin koulutuksen koordinoinnin ja päällekkäisyyksien välttämisen. Koulutuksen järjestämistä alueella on haitannut kuntien keskinäinen kilpailu koulutuksesta.

Kulttuuri ja vapaa-aika. Keski-Pohjanmaa on taide- ja kulttuurielämältään vilkas ja monipuolinen. Maakunnassa on erikoistuttu ennenkaikkea musiikkiin. Toisaalta poikkitaiteelliset projektit tarjoavat lupaavia mahdollisuuksia. Kulttuurielämää leimaa kaksikielisyys, joskin puutteellinen kielitaito saattaa myös estää kulttuurista kanssakäymistä kielirajan ylitse.

Kulttuurielämässä tukeudutaan kansantaiteen ja käden taitojen perinteisiin. Maakunnassa on vahva itseosallistumisen perinne, kansalaistoiminta ja nuorisotoiminta on vilkasta. Maakunnassa on myös vahva sitoutumisen traditio, mikä ilmenee mm. osuustoimintaliikkeen voimakkuutena. Oman erityispiirteensä kulttuurin tuo eri hengellisten liikkeiden vaikutus, onhan Keski-Pohjanmaa hengellisten liikkeiden vaihettumisaluetta.

Merkittävä uhka alueen kulttuurielämälle on henkisen ilmapiirin pysähtyneisyys: harrastuneisuuden keskittyminen ja kulttuurielämän urautuminen. Myös kulttuurielämää uhkaavat niukkenevat taloudelliset resurssit. Kulttuurin merkityksen tunnustaminen eräänä kehitystekijänä luo uusia menestymisen mahdollisuuksia Keski-Pohjanmaalle. Tämän mahdollisuuden hyödyntäminen edellyttää resurssien

ohjaamista kulttuuriin ja vapaa-ajan työhön hyväksyen erilaisuuden ja moniarvoisuuden kulttuurin piirissä. Kansainvälinen kanssakäyminen on mahdollisuus rikastuttaa kulttuurielämää.

Elinympäristö. Keskipohjalainen elinympäristö on pääosin turmeltumatonta. Elinympäristöä leimaavia luonnonmuodostelmia ovat joet, jokilaaksot ja meri. Kuva alueesta asuinalueena on myönteinen. Elinympäristön viihtyisyyttä uhkaa kuitenkin esimerkiksi vanhemmassa puutalorakentamisessa ilmenneen tyylitajun rappeutuminen ja estetiikan unohtaminen.

Ulkopuolisten silmissä maakunnan imago on usein ankea. Tämä johtunee kuitenkin osittain alueen huonosta markkinoinnista. Maakunnan markkinoinnissa ei ole osattu hyödyntää sen vahvoja, mielikuvia luovia ominaisuuksia.

Alueen voimavarojen koordinointi

Keski-Pohjanmaa rakentuu kolmen keskuksen ympärille. Joskus usean keskuksen kilpailu nähdään myös epäkohtana, vaarana on keskusten välisen yhteistyön epäonnistuminen. Maakunnan keskusten kehittymistä uhkaa Keski-Pohjanmaan ulkopuolisten keskusten, Vaasan, Seinäjoen ja Oulun, vetovoima.

Keski-Pohjanmaalla ei ole ollut aikaisempia voimavaroja kokoavia hankkeita. Maakuntaa hajottavat lukuisat hallinnolliset rajat, vahvimpana erottavana tekijänä alueen kahteen osaan jakava läänin raja. Samalla maakunnan it-

sensä rajat ovat hämärät ja kiistanalaiset. Myös kieli-riidat hajottavat maakuntaa.

Rajakeskustelun vuoksi maakunnan sisällöllinen kehittäminen on useimmiten unohtunut. Maakunnan kehittämisen edellytyksenä on keskustelussa irtaantuminen hallinnon rakenteista ja sellaisen keskustelukulttuurin luominen, jossa voidaan löytää maakunnallinen kokonaisnäkemys. Ainkin keskeisen Keski-Pohjanmaan alueella on realistinen mahdollisuus löytää alueen yhteinen kehittämisenäkemys ja yhteistyön mallit.

III NUORI, KANSAINVÄLINEN KESKI-POHJANMAA?

Miksi visioita?

Visiot ovat keino arvioida valtakunnallisten ja maailmanlaajuisten trendien vaikutuksia maakunnan todellisuuteen. Niiden avulla voidaan arvioida erilaisten kehityskulkujen vaikutusta eri yhteiskuntasektoreilla. Työryhmän tavoitteena oli laatia realistisia visioita, joissa käsiteltäisiin eri yhteiskuntasektoreiden muutoksia maakunnallisina kokonaisuuksina.

Visio on päätöksenteon ja tiedostamisen väline. Hyväksytyssä kehityssuunnassa saattaa olla sisäistettynä negatiivisia kehityspiirteitä, joihin tulisi voida varautua päätöksenteon yhteydessä. Esimerkiksi taloudellinen kasvu saattaa häiritä asuinympäristöjen viihtyisyyttä.

Visioiden laadinnan lähtökohdat

Kehittämishjelman laadinnan yhteydessä rakennettavien visioiden lähtökohtaa on luontevaa etsiä maakunnallisten toimijoiden aktiivisuuden ja toiminnan suunnan eroista.

Kehittämishojelman laatimisessahan on kysymys juuri maakunnallisten toimijoiden ja organisaatioiden aktiivisuuden suuntaamisesta ja yhteensovittamisesta.

Tällaisen mallin tarjoaa Pertti Kettusen Kokkolan seminaarissakin esittelemät kolme maakuntien tulevaisuutta kuvaavaa visiota. Kettusen visiot maakuntien tulevaisuudesta; perifeerinen maakunta, kilpailussa mukana rimpuileva maakunta ja uudistuva maakunta; pohjautuvat maakuntien kilpailuun. Maakunnat pärjäävät kilpailussa sen mukaan, miten niiden pääsylipputekijät ja menestystekijät ovat kunnossa ja kuinka niiden on onnistunut käyttää luontaisia edellytyksiään omien menestystekijöiden luomisessa. Pääsylipputekijät ovat Kettusen mukaan tekijöitä, joilla päästään mukaan kamppailemaan menestyksestä maakuntasarjassa. Niillä ei kuitenkaan vielä menestytä. Pääsylipputekijöitä ovat maakunnallinen yhteistyö, maakunnan kiinnostavuus asuinpaikkana nuorille osaaville ihmisille sekä maakunnan edellytykset kannattavalle yritystoiminnalle. Menestystekijöidensä avulla maakunta erottuu muista. Menestystekijöitä maakunnan ihmiset ja yritykset eivät pidä itsestäänselvyyksinä, vaan niiden koetaan tuottavan lisätua, lisäarvoa omalle elämälleen tai kannattavuudelleen. Menestystekijät vaihtelevat alueittain, kunkin maakunnan olisikin löydettävä ne omiin mahdollisuuksiinsa ja vahvuuksiinsa pohjautuvat menestystekijät, joilla ne voisivat menestyä maakuntien kilpailussa.

Kolme keskipohjalaista visiota laadittiin työryhmässä lähtökohtanaan se, kuinka hyvin maakunta oli kilpaillut "maakuntasarjassa". Visioiden mukaisia kehityssuuntia - keskipohjalaista todellisuutta - tarkasteltiin visioita laadittaessa yhteiskuntasektoreittain. Visioiden laadinnan menetelmänä käytettiin eräänlaista nelikenttäanalyysia. Kussakin tulevaisuuden kuvassa ovat painottuneet

eri tekijät. Kuvioon 5 on koottu keskeiset piirteet jokaisesta visiosta.

	PERIFERINEN KESKI-POHJANMAA	VANHOILLA EVÄILLÄ	HARMONISESTI UUDISTUVA
VOIMAVAROJEN KOORDINOINTI	KANSALAIS- AKTIIVISUUS HALLINNON OHJAAJANA	SEKTOREITTAINEN HALLINTO	HALLINNOLLINEN VERKOSTOITU- MINEN HALLINTOKO- KEILUT
TUOTANTO- TOIMINTA	PERIFERISISTÄ VOIMAVAROISTA KUMPUAVA ELIN- KEINOTOIMINTA	KILPAILUKYVYN YLLÄPITÄMINEN "KOVAN KILPAILU- LUN" ALOILLA	MONIARVOISTEN MARKKINOIDEN VERKOSTOITUNUT YRITYSTOIMINTA
PERUSRAKENNE JA VÄESTÖ	KULTTUURIMAISE- MAN KUNNIOITTA- MINEN ELÄMÄNLAATUUN PANOSTAMINEN	RESURSSIEN VÄHETESSÄ KEHITTÄMISEN PYSÄHTYMINEN	PALVELUJEN ERITYTYMINEN TARPEIDEN MUUTTUESSA
HENKISET VOIMAVARAT	PERINTEISIIN NOJAAVAN LUOVUUDEN KOROSTAMINEN	KULTTUURI JA KOULUTUS AKTIVISTIEN HARTEILLA	KANNUSTAVA ILMAPIIRI

Kuvio 5. Keski-Pohjanmaan visiot

Periferinen Keski-Pohjanmaa

Vision lähtökohtana on Keski-Pohjanmaan heittäytyminen maakuntana "kovan taloudellisen kilpailun" ulkopuolelle ja periferian tunnustaminen vetovoimatekijänä. Periferisellä Keski-Pohjanmaalla tarkoitetaan tässä maaseutumaisuudesta lähtökohtansa ammentavaa maakuntaa vastakohtana kaupunkimaiselle ajattelutavalle. Tämä ei merkitsisi valtion tuen varaan jäämistä tai ulkopuolisen avun odottelua vaan keskittymistä luomaan periferisiin voimavaroihin perustuvaa toimintaa. Niillä alueen asukkailla, jotka eivät arvosta kovan kilpailun tuomia haasteita, on vision mukaisessa tulevaisuuden kuvassa mahdollisuus korkeaan elämätasoon heidän arvomaailmaansa vastaavassa maakunnassa. Periferisen Keski-Pohjanmaan vaaroja ovat suuret muuttotappiot ja ajautuminen taloudelliseen syök-sykierteeseen.

Periferisessä maakunnassa massatuotanto korvataan yksilöllisillä tuotteilla. Esimerkiksi massaturismin sijasta palvelullaan hiljentymistä ja erämaiden rauhallisuutta etsiviä matkailijoita, kuten ulkomaalaisia, metsästäjiä ja taiteilijoita. Perinteitä ja kulttuurin piirteitä, taitoja kehitetään luovasti elinkeinoiksi. Maaseutumaisuutta ja erämaa-alueita käytetään vetovoimatekijänä.

Periferisessä maakunnassa maaseutu on dominoiva kehittämisen ja resurssien jaon kohde. Palveluita ja infrastruktuuria luotaessa tähdätään pelkästä elintason kohottamisesta asukkaiden elämänlaadun parantamiseen. Uudisrakentaminen sopeutetaan harmonisesti vanhaan rakennuskantaan, rakennettua ympäristöä muokattaessa kiinnitetään huomiota vanhan rakennuskulttuurin säilyttämiseen. Kulttuurimaiseman säilyminen turvataan mm. kuntasuunnittelun avulla.

"Periferinen luovuus" on valjastettu henkisten voimavarojen ilmenemismuodoksi. Luovuus voi ilmetä esimerkiksi kierrätyksen järjestämisessä. Luovuusajattelu sisäistetään opettajankoulutukseen, luodaan luovuuden yliopisto. (Perus)koulutusjärjestelmän sisältö muutetaan oppilaiden luovuutta tukevaksi, ammattikorkeakoulua kehitetään Pohjoismaisen taidekoulun mallin mukaisesti.

Maakunnan kehittämisessä ja hallinnoimisessa on irtaannuttu kuntahierarkiasta. Alueen kunnat ja seutukunnat pystyvät hedelmälliseen yhteistyöhön. Toisaalta taas kunnallishallinnon on vallannut kansalaisaktiivisuus. Aasukkaat kokevat mielekkääksi oman alueensa asioihin vaikuttamisen. Aluehallinto, voimavarojen koordinointi, ohjautuu kansalaisten vaikuttamisen kautta.

Vanhoilla eväillä rimpulleva maakunta

Toinen visio kuvaa tilannetta, jossa Keski-Pohjanmaa ei ihan tipu maakuntien kilpajuoksusta, mutta sen asemat huononevat koko ajan. Maakunnassa luotetaan valtiovaltaan ja sektoreittaiseen hallintoon sekä elinkeinoelämän omaan uusiutumiskykyyn. Maakunnassa ei ole saavutettu yhteistä näkemystä, ei ole asetettu kehittämiselle tavoitteita tai päämääriä. Vanhoilla eväillä rimpullevat toimijat reagoivat tilannetta huonontaviin prosesseihin, kuten piirihallintoviranomaisen lakkauttamiseen. Maakunnassa keskitytään saavutettujen etujen puolustamiseen. Uuden suunnittelun asteelle ei pystytä nousemaan, vaikka suunnittelun tarve tiedostetaankin. Elinkeinoelämän tukemisessa on ajauduttu suorien subventioiden varaan. Maakuntien kilpailussa mukana rimpulleminen ei välttä-

mättä hukkaa tulevaisuuden mahdollisuuksia. Jokatapauksessa alueelle asumaan jäänyt väestö tuntee viihtyvänsä hyvin, vaikka taustalla onkin pelko mahdollisuuksien menettamisestä.

Yritysten luontainen uudistuminen on vaikeaa. Alueen taloudelliset verkostot ovat suppeita eivätkä ne leviä maaseudulle. Aluerakenne muotoutuu maakuntakeskus keskeiseksi maaseudun ja varsinkin syrjäisempien kylien autioituessa. Yrittäjien kouluttaminen on satunnaista, eivätkä yrittäjät koe koulutusta mielekkääksi.

Osa alueen yrityksistä menestyy hyvin, joskin kilpailukykyisten yritysten huippu on hyvin kapea. Lukuunottamatta muutamia yrityksiä maakunnan tuotannossa turvataan vanhahtaviin menetelmiin ja elinkaarensa loppuvaiheissa oleviin tuotteisiin. Maatalous ajelehtii "kovan maatalouden" linjoilla, säilyen kilpailukykyisenä valtakunnallisesti tuettuna.

Väestö ei määrällisesti olennaisesti vähene pitkään korkeana säilyvän syntyvyyden ansiosta, mutta ikärakenne on heikentynyt. Erityisesti koulutetut nuoret muuttavat alueelta pois pysyvästi. Asuinympäristö rappeutuu hiljalleen mielenkiinnon puutteesta. Peruspalvelut ovat kunnossa, joskin kunnat ajautuvat tiiviimpään yhteistyöhön taloudellisen pakon edessä. Palveluiden laatuun ja sisältöön ei pystytä kiinnittämään huomiota. Infrastruktuurin rakentamisessa kehitys on jättämässä Keski-Pohjanmaan. Tietoliikenneyhteydet ovat kalliita ja hitaita.

Maakunnan asukkaat kokevat elinympäristönsä viihtyisänä, luonto säilyy suhteellisen puhtaana. Ihmisillä on mahdollisuus, ainakin autioituneita syrjäkyliä lukuunottamatta, sosiaalisiin suhteisiin samanhenkisten kanssa. Toisaalla kulttuurin harrastaminen ja järjestötyö pyörii

aktivistien ympärillä omassa pienessä piirissä.

Koulutustason nostamisen merkitys ymmärretään, mutta mi-
tään ei saada aikaiseksi. Suuri osa niistä nuorista,
jotka jäävät alueelle eivät koe koulutusta tärkeänä
omassa elinpiirissään. Paikallinen tutkimus on sovelta-
vaa ja uhkakuviin vastauksia etsivää. Tutkimukselta
puuttuu paikalliset tutkimukselliset perinteet ja yhtey-
det muihin tiedeyhteisöihin.

Maakuntaa hallinnoidaan ylhäältäpäin sektoreittaisesti.
Maakunnassa kukin toimii omalla sektorillaan ilman koor-
dinointia: yrittäjät, kunnat, maakuntaliitto. Keski-Poh-
janmaalta puuttuu tavoiteprofiili. Maakuntaa koskeva
tiedonvälitys on hahmotonta tai negatiivista.

Harmonisesti uusiutuva maakunta

Harmonisesti uusiutuva maakunta -vision lähtökohta on
keskipohjalaisessakin yhteisössä näkyvä kehityssuunta,
joka johtaa entistä moniarvoisempaan yhteiskuntaan. Mo-
niarvoisuus merkinnee arvojen ja tarpeiden eriytymistä,
eri väestöryhmien rinnakkaiseloja. Visio kuvaa tilannet-
ta, jossa Keski-Pohjanmaa pysyy mukana maakuntien kil-
pailussa itse määrittelemillään tavoilla ja ehdoilla.
Keski-Pohjanmaalla ei pyritäkään voittamaan tätä kil-
pailua, vaan säilyttämään alueen väestöpohja ja turvaa-
maan alueen asukkaille mahdollisuus hyvinvointiin. Maa-
kunnan uudistamisessa keskeisellä sijalla on tasapainoi-
sen kehityksen saavuttaminen. Maakunnan kehittämises-
sä on otettu huomioon luovien, pehmeiden arvojen luomat ta-
loudelliset mahdollisuudet yhtä hyvin kuin "kovan talou-

denkin" menestyminen. Varsinkin maakunnan syrjäisemmillä seuduilla tarvitaan elämisen mahdollisuuksien turvaamiseksi jo ensimmäisessä visiossa kuvattua perifeeristen voimavarojen hyödyntämistä. Harmonisesti uusiutuva maakunta saavutetaan aktiivisella toiminnalla ja suvaitsevassa ilmapiirissä joustavalla toimintojen koordinoinnilla.

Yhteiskunnan moniarvoisuus näkyy myös maakunnan tuotantotoiminnassa. Maakunnan elinkeinoelämässä toimii paitsi tehokkaan ja korkeatasoisen tuotannon aloja myös pehmeämpiin arvoihin ja perifeerisiin voimavaroihin pohjautuvia tuotannon aloja. Ihmisten erilaiset arvostukset johtavat kysynnän segmentoitumiseen. Eriytyneet, asukkaiden moniarvoisuutta ilmentävät markkinat edellyttävät tuotantotoiminnan joustavuutta. Maakunnan talouden toimijat toimivat verkostomaisissa puitteissa, jolloin mm. kerrannaisvaikutukset hyödyntävät omaa maakuntaa. Maakunnan teollisessa tuotannossa on pystytty nostamaan jalostusastetta. Yrityksiä on laajalla rintamalla suuntautunut innovatiivisille aloille mm. panostamalla korkean teknologian hyödyntämiseen. Suurteollisuus on säilynyt alueella jopa hieman kasvattaen tuotantokapasiteettiaan. Tämä kaikki on edellyttänyt yritysten kansainvälistymistä. Yhteiskunnalliset paineet ja uusi teknologia ovat pakottaneet ja edesauttaneet teollisen tuotannon sopeuttamista ympäristön ehtoihin.

Tehokkaan tuotannon rinnalle alueelle on syntynyt maakunnan kulttuurisiin lähtökohtiin tai luonnonvaroihin pohjautuvaa (pien)yritystoimintaa. Perinteitä, käden taitoja luovasti kehittämällä on löydetty tuotteita tyydyttämään kuluttajien muuttuvia tarpeita. Esimerkiksi meren tarjoamia mahdollisuuksia on hyödynnetty myös matkailun aloilla: mm. veneilyn, surffauksen tai lintujen tarkkailun palveluja tarjoamalla. Uusien moniarvoisen

yhteiskunnan markkinasegmenttien synnyttyä nämä yritykset ovat myös taloudellisesti kannattavia.

Usko maatalouden mahdollisuuksiin on säilynyt Keski-Pohjanmaalla. Intensiivisen maatalouden ympäristöhaittoja on pystytty ratkaisevasti vähentämään ja maataloustuotannon volyyymi on jopa noussut korkealaatuisten tuotteiden ansiosta. Alueen luontaisten edellytysten mukaisesti maitotalous ja muu karjatalous on erityissijalla. Kuitenkin maaseudun elinkeinorakenne on monipuolistunut. Luomu-viljelyyn erikoistuminen on mittavampaa ja joillakin alueilla maatalouden sivuelinkeinojen merkitys on kasvanut. Metsätalouden merkitys on myös kasvanut puuraaka-aineen menekin kasvaessa. Laajentuneen metsäteollisuuden lisäksi puulle on löydetty muitakin kannattavia käyttömuotoja. Metsiä ja erämaita hyödynnetään myös matkailun tarkoituksiin.

Vaikkakin aluerakenne on selvästi keskuspainotteinen, maaseutu ei silti autioidu mm. parantuneen (tieto)liikenneinfrastruktuurin ja "kahden asunnon" käytännön yleistymisen myötä. Infrastruktuurin kehittämisessä ja uudisrakentamisessa pyritään sopusointuiseen kokonaisuuteen yhdessä luonnon ja rakennetun ympäristön kanssa. Palvelut eriytyvät eri väestöryhmien ja elinkeinoalojen tarpeisiin. Esimerkiksi vanhustenhuollon muotoja on useita vastaamaan vanhusten erilaisiin vaatimuksiin. Palveluita tuottavat joustavat organisaatiot, jotka pysyvät vastaamaan muuttuviin tarpeisiin. Palvelualalle on syntynyt myös uuden tyyppistä yritystoimintaa.

Kulttuuripalvelujen tuottamisessa on päästy alueellisen yhteistyön kautta erikoistumiseen kunkin kunnan tai alueen vahvoille osioille. Maakunnassa annettavaa koulutusta on kehitetty tukemaan oppilaiden luovuutta, luovuusajattelu on sisäistetty koululaitoksessa aina opet-

tajankoulutuksesta lähtien. Maakuntaan on muodostunut salliva ilmapiiri. Kansalaisaktiivisuus, eri kansalaisjärjestöt, on voimakas vaikuttaja alueen kulttuurisessa ja poliittisessa elämässä.

Maakuntahallinnossa on tapahtunut asennemuutos, hallinnolliset rajat eivät enää estä yhteistyötä. Alue- ja sektorirajojen yli voidaan toimia joustavasti. Maakunta on mukana hallinnollisissa kokeiluissa uudistamassa maakunnan koordinaatio-organisaatioita. Verkostoitumisen myötä esimerkiksi palveluiden järjestämisessä julkishallinnon ja yritysten voimavaroja on voitu yhdistää.

IV YHTEISTYÖN KOHTEET JA SUUNTAVIIITAT

Maakuntastrategia

Työryhmä näki keskipohjalaisena tavoitteena viimeisen vision tapaisen maakunnan. Tehokkaan, modernin tuotannon rinnalla maakunnassa hyödynnetään elinkeinotoiminnassa moniarvoisen yhteiskunnan luomia uusia markkinoita. Tavoitteena on pystyä hyödyntämään alueen kulttuurisia lähtökohtia ja erityispiirteitä. Moniarvoisemman, kansainvälisemmän ilmapiirin omaavan maakunnan toivotaan luovan edellytyksiä myös nuorten, koulutettujen asukkaiden viihtymiselle ja menestymiselle. Kalajoen seminaarissa asetettuun tavoitteeseen "Kansainvälinen, nuori Keski-Pohjanmaa" voitaisiin vielä lisätä luovuuden ja tasapainoisen uusiutumisen merkityksen korostaminen.

Seuraavassa on esitelty kehittämisen painopistealueet. Niiden avulla kehittämistyötä suunnataan asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Painopistealueiden määrittämisessä otettiin huomioon maakunnan nykytila-analyysissä esille nousseet mahdollisuudet tai uhat sekä tulevaisuuden visiot.

Kehittämisen kohteet

Työryhmä määritteli viisi kehittämisen painopistealuetta. Painopistealueilla on tavoite, johon kehittämistyössä tulisi pyrkiä. Keinoja ja hankkeita painopistealueiden yhteydessä esitellään vain esimerkinomaisesti. Työryhmän itselleen asettaman tavoitteen mukaisesti työryhmän toimenkuvaan kuului kehittämisprosessin aikaansaaminen ja sen ohjaaminen. Tästä syystä työryhmä ei nähnyt tarpeelliseksi puuttua systemaattisesti kehittämisen keinoihin tai vastualueiden jakamiseen eri organisaatioille.

Painopistealueet on seuraavassa numeroitu etusijajärjestykseen. Jatkossa kullekin painopisteelle asetetaan vastuutahot. Vastuutahojen tehtävänä on kehittää edelleen painopistealueiden tavoitteenasettelua sekä määrittellä strategia ja koordinoida strategisia hankkeita.

Työryhmä määritteli myös joukon asioita, jotka tulisi ottaa huomioon kaikkien painopistealueiden kehittämistyössä. Nämä ovat yhteiskuntasektorit/kehittämisen painopistealueet läpäiseviä kehittämisen suuntaviittoja. Läpäisevät tekijät ovat tärkeitä kehittämistyön ohjajia.

1. Maakunnallinen yhteistyö. Painopistealueen tavoitteena on yhteistyökulttuurin sekä ristiriidat hyväksyvän ja niihin myönteisiä ratkaisuja etsivän keskustelukulttuurin luominen. Hankkeita kehittämiskeskustelun ylläpitämiseksi on suunnitteilla useita.

Keski-Pohjanmaan strategiakoulutuksesta luodaan kehittämiskeskustelun foorumia. Keski-Pohjanmaan liitto on pää-

tetty perustaa maakunnan ydinalueen ympärille. Yhteistyöstä hyötyvillä tahoilla on oltava mahdollisuus myöhemmin liittyä mukaan liiton toimintaan. Eräs maakunnallisen yhteistyön mittava hanke on osallistuminen maakuntahallintokokeiluun. Kokeilutoiminta voisi alkaa vuoden 1993 alusta. Maakuntahallintokokeilun yhteydessä alueelliset voimavarat voitaisiin koota alueelta johdetuksi kehittämisen keskuksiksi.

Sallivan keskusteluilmapiirin luomiseksi keskustelun tulee koskettaa laajempia kansalaispiirejä. Keskustelun laajentamiseen päästään aktiivisella ja tukemalla kansalaisjärjestöjen toimintaa. Siten voitaisiin aukaista asukkaiden vaikuttamiskanavia.

2. Pienteollisuus ja yrittäjyys. Painopistealueen tavoitteena on luoda hyvät edellytykset yritysten menestykselle ja tukea yritysten verkostoitumista.

Elinkeinoelämää palvelevien tietoverkoston ja informaatiopalveluiden kehittäminen on ensiarvoisen tärkeää. Olemassa olevien yrityspalvelujen markkinointia tulee tehostaa. Puuttuvien yrityspalvelujen saamiseksi alueelle on ryhdyttävä toimiin.

Yrittäjäjärjestöjen, kehitysyhtiöiden ja elinkeinoasiamiesten yhteistyö tulee järjestää siten, että kukin organisaatio voi erikoistua yrityspalveluiden tuottamisessa. Järjestelyin tähdätään maakunnallisen kehitysyhtiön perustamiseen.

Maakunnassa järjestettävässä koulutuksessa tulisi ottaa huomioon yrittäjänäkökuuma. Myös peruskoulun tulee tukea oppilaiden luovuutta ja itsenäisyyttä. Yrittäjille tarjottavaa koulutusta olisi systematisoitava ja laajennet-

tava myös sisällöllisesti. Tähän tähtäävä hanke on Yrittäjän kasvu-ura koulutusohjelma/-tutkinto.

Alueella järjestettävän koulutuksen tulisi antaa valmiuksia maakunnan perinteiden, käden taitojen ja luovuuden hyödyntämiseen yrittämisen muodossa. Käden taitoja ja luovuutta tulisi soveltaa ajatellen myös eurooppalaisia markkinoita. Näille tuotteille tulisi löytää eurooppalaiset markkinat ja niiden markkinointiin tulisi panna nostaa tarpeeksi.

3. Koulutus ja tutkimus. Tavoitteena on koulutuksen sisällön ja luonteen uudistaminen tukemaan ja herättämään oppilaiden luovuutta ja osallistuvaa aktiivisuutta. Opetuksen on ohjattava oppilaita kansainväliseen ajatteluun. Koulutukseen tulisi sisällyttää myös käden taitojen ja yrittämiseen liittyvien valmiuksien harrastaminen. (Aikuis)koulutuksen avulla voidaan lisätä asukkaiden valmiuksia toimia moniarvoisemmassa ja kansainvälisemmässä yhteiskunnassa.

Koulutuksen koordinointiin, erikoistumiseen ja kansainvälistymiseen on kiinnitettävä huomiota. Opetuksen kansainvälistymiseen on kiinnitettävä huomiota myös ammatikoulutuksessa. Koordinoinnin keskeinen väline on keskiasteen ammattioppilaitosten kuntainliittojen yhdistäminen. Koulutuksen sisällön muuttaminen edellyttää koulutuksesta vastaavien henkilöiden ja opettajien strategista koulutusta samoin kuin koulutuksen tutkimuksellista otetta.

Chydenius-Instituuttia tulee kehittää Keski-Pohjanmaan korkeakouluopetuksen ja tutkimuksen kehittämiskeskukseksi. Instituutti toimii yhteistyössä Jyväskylän, Oulun ja Vaasan yliopistojen kanssa sekä niiden tutkimustiedon

välittäjänä. Avoimen korkeakoulun opetuksen vahvistaminen, opettajakoulutuksen vakinaistaminen ja sen sisällön uudistaminen ovat tärkeimpiä instituutin tehtäviä lähitulevaisuudessa. Instituutin antamaa täydennyskoulutusta tulee suunnata tutkintotavoitteiseksi. Avoimen korkeakoulun vahvistamisessa Chydenius-instituutti tarvitsee yhteistyökumppaneita, mm. maakunnan kansanopistoja. Opettajankoulutuksessa on otettava huomioon koulutuksen sisällölliset tavoitteet. Pyrkimyksenä on synnyttää uusi, luova opettajankoulutuksen innovaatiokeskus. Instituutin tutkimusyksikön kehittämisessä on tärkeää pyrkiä käynnistämään myös laajempia tutkimushankkeita. Lähiaikoina tulisi käynnistää tutkimus maakunnan elinkeinoelämän menestyksen ja koulutuksen välisestä kytkennästä.

Työryhmä näkee tärkeäksi ammattikorkeakouluhankkeen toteutumisen. Parhaimmillaan ammattikorkeakoulu olisi kehityskykyinen korkeamman koulutuksen laitos. Ammattikorkeakoulua tulisi kehittää myös soveltavan tutkimuksen tarjoajana.

Keski-Pohjanmaan merkittävä voimavara on alueen tiheä kansanopistoverkko. Ennakkoluulottoman opetuksen kehittämisen tiellä opistot voivat edelleen vaikuttaa maakunnan tulevaisuuteen. Opistot voivat toimia esimerkiksi uusien kulttuurinäkemysten sanansaattajina. Parhaimmillaan opistot, samoin kuin koti- ja taideteollisuusoppilaitoksetkin, voivat antaa oppilaille keinoja, joilla he voivat hyödyntää omaa luovuuttaan tai maakunnan perinteitä.

4. Kulttuuri. Tavoitteena on kulttuurisen yhteistoiminnan ja kulttuurin kokonaisnäkemysten rakentaminen. Kulttuurin saralla perinteitä tulisi hyödyntää uutta luovalta tavalla. Kansainvälisen kanssakäymisen laajentaminen

ja syventäminen on tärkeää maakunnan kulttuurielämän edistämiseksi.

Maakunnassa tultaneen jatkossakin erikoistumaan musiikkiin ja kuvaamataiteisiin. Erikoistuminen suo näille kulttuurin aloille statuksen, joka ilmenee mm. koulutuksen suuntaamisessa. Erikoistuminen ei kuitenkaan saa johtaa kulttuuriseen yksitoikkoisuuteen tai näköalattomuuteen. Esimerkiksi poikkitaiteellisista hankkeista on maakunnassa alkaisemminkin saatu hyviä kokemuksia. Kulttuurielämää tuettaessa on otettava huomioon eri kansalaisryhmien erilaiset tarpeet. Erityisesti nuorison kulttuuriset vaatimukset tulee muistaa.

Myös kulttuurin alalla tarvitaan maakunnallista ja kuntien välistä yhteistyötä ja toimintojen koordinoitua. Maakunnallisen kulttuurin koordinoivan organisaation tarve tulisi selvittää. Keski-Pohjanmaan kulttuuritoiminnan ja kansalaisaktiivisuuden organisaatioiden ja järjestöjen järjestäytyminen maakunnallisiksi kokonaisuuksiksi helpottaisi hallinnon ja kentän välistä yhteistyötä.

Keski-Pohjanmaalta puuttuvien maakunnallisten kulttuurilaitosten perustamista tulisi edistää. Nämä laitokset olisivat tärkeitä maakunnan kulttuuripalveluiden tuottajia ja ne tukisivat maakunnallisen identiteetin muodostumista. Maakuntakirjasto, maakunta-arkisto, maakuntamuseo ja -taidemuseo tulisi perustaa nykyisiä puitteita hyödyntämällä. Kulttuurilaitokset tulisi toteuttaa modernilla tavalla niin, että ne tarjoaisivat mahdollisuudet myös osallistuvaan toimintaan. Maakunnallisten kulttuurilaitosten kanssa limittyvä hankkeita on esimerkiksi mainittu liitteessä 1.

5. Maaseutu. Tavoitteena on maaseudun elinvoimaisuuden turvaaminen. Mosaiikkimaisella maaseudulla erilaiset toiminnot voivat kehittyä rinnakkaisina.

Maaseudun elinvoimaisuus on yhä Keski-Pohjanmaalla sidoksissa maatalouden tulevaisuuden näkymiin. Näin ollen intensiivisen maatalouden harjoittamisen edellytyksistä tulee edelleenkin huolehtia. Maakunnassa vahvaan maitotalouteen tulee panostaa jatkossa, vaikka onkin luotava mahdollisuuksia myös maatalouden monipuolistumiselle. Maatalouden kilpailukyvyynkin kannalta on tärkeää kehittää ja tukea maatalouden tuotantomenetelmien uudistamista siten, että keskipohjalainen maatalous vastaisi tulevaisuudessakin kasvaviin ympäristövaatimuksiin. Elintarvikkeiden puhtaus on yhä merkittävämpi kilpailutekijä, varsinkin kansainvälisillä markkinoilla. Myös luonnonmukaisen viljelyn kehityksessä tulee olla mukana.

Yhtäläillä metsätalouden edellytyksiä tulee parantaa luomalla alueelle puuraaka-aineen kysyntää. Tähän päättäisiin laajentamalla alueella sijaitsevaa puunjalostusteollisuutta sekä kehittämällä puulle uusia kannattavia käyttömuotoja. Energiakäytön ohella tällaisia voisivat olla uusien eurooppalaisten markkinoiden löytäminen pohjoisen "erikoiselle" puulle ja puusepänteollisuuden ja-losteille.

Intensiiviseen maatalouteen tukeutuminen ei jatkossa yksin riitä. Tarvitaan uusia maaseutuelinkeinoja. Maaseudun elinkeinojen monipuolistaminen edellyttää kuitenkin moniarvoisuuden hyväksymistä. Luomuviljely, matkailu, käden taitoihin pohjautuva yritystoiminta, turkis- ja kalatalous, etätyö, kahden asunnon malli tai pendelöinti maaseudulta kaupunkiin tukevat maaseudun asutusta.

6. Ympäristö ja asuminen. Painopistealueen ympäristöllisenä tavoitteena on tuotannon ja kulutuksen rakenteiden sopeuttaminen kestäväen kehityksen periaatteisiin. Luonnontalouden hyödyntäminen on mahdollista kehittämällä esimerkiksi Lestijokea ja -jokilaaksoa sekä Suomenselän aluetta ainutkertaisena virkistys- ja retkeilyalueena. Myös Kokkolan ja Pietarsaaren välisellä rannikkoalueella on erityistä arvoa virkistysalueena.

Maakunnan asukkaille tulee taata asunto, viihtyisä asuinympäristö sekä riittävät virkistäytymismahdollisuudet. Rakennetun ympäristön parantamisella ja vanhaa rakennustraditiota kunnioittavalla (uudis)rakentamisella luodaan esteettisesti mielekästä ympäristöä. Tavoitteena on historiallisesti arvokkaiden miljöiden, kuten Kalajoen Plassin, Pietarsaaren Skatan ja Kokkolan Vanhan kaupungin, vaaliminen.

Kehityksen suuntaviitat

Painopistealueiden kehityksen suuntaviitat ovat tekijöitä, jotka ohjaavat ja suuntaavat painopistealueiden kehittämistyötä läpäisyperiaatteen mukaisesti. Työryhmä haluaa rohkaista kehittämistyötä tekeviä tahoja ottamaan nämä suuntaviitat huomioon työssään.

Maakuntakuva, imago. Kestävää maakuntakuvaa ei voida luoda markkinoinnin korttitempuilla, vaan lähtien todellisesta asiaintilasta. Yhtenäinen, positiivinen maakuntakuva voidaan rakentaa vain tavoitteellisen kehittämistyön pohjalle.

Kansainvälistyminen. Kansainvälisten yhteyksien lisääminen ja monipuolistaminen kaikilla yhteiskunnan sektoreilla koetaan tärkeäksi. Maakunnan kaksikielisyys ja merellinen asema tulisi tässä kehityksessä hyödyntää.

Käden taito. Keskipohjalaisena vahvuutena on vankka käden taidon perinne. Tälle perinteelle voidaan vastaisuudessaakin rakentaa niin elinkeinoelämän kuin kulttuurinkin alueilla.

Tietotekniikan hyödyntäminen. Uuden tekniikan hyödyntäminen on luontevaa luotaessa kansainvälisiä ja kotimaisia yhteysverkostoja. Tietotekniikan tuomia mahdollisuuksia on tutkittava myös aloilla, joilla sitä ei tähän saakka ole hyödynnetty. Erityisen tärkeää on kehittää alan opetusta maakunnassa.

Nuoriso. Keski-Pohjanmaan ehkä suurin voimavara on hyvä ikärakenne. Maakunta taantuu tai nousee nuorisonsa mukana, nuorten tarpeita ja vaatimuksia ei saa unohtaa.

V SUUNTANA VUOSI 2000

Tavoitteena jatkuvan kehittämisprosessin aikaansaaminen

Maakunnan kehittäminen ei voi olla kertakaikkinen tapahtuma. Yhden työryhmän laatimalla ohjelmaraportilla ei ole kovin suurta vaikutusta, jos suunnittelussa ja kehittämistyössä ei pyritä jatkuvuuteen. Tästä syystä Keski-Pohjanmaa 2000 -työryhmän ohjelmatyön keskeisin tavoite on ollut jatkuvan kehittämisprosessin liikkeelle saanti. Tärkeää on myös, että eri kehittämistyötä tekevät tahot olisivat yhteydessä toisiinsa ja tietoisia toistensa tekemästä työstä. Yhtä tärkeää on kansalaisjärjestöjen ja kansalaisaktiivisuuden innostaminen mukaan maakunnan kehittämistyöhön.

Kehittämistyössä lääninrajat ja seutukaavaliittojen rajat ylittävät kontaktit ovat tärkeitä. Erilliset suunnitteluhankkeet tulisi jatkossa voida niveltää toisiinsa kaikkia hyödyntävällä tavalla. Erityisesti Oulun läänin puoleista osaa Keski-Pohjanmaata koskettavia suunnitteluhankkeita on alkamassa ja meneillään kaksi kappaletta: Oulun lääninhallituksen aloitteesta Ylivieskan alueen kehittämisohjelma ja Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliiton seuraavaan seutusunnitelmaan liittyvä Kalajokilaakson kehittämissuunnitelma. Jatkossa Keski-Pohjanmaan kehittämisprosessissa tulisi hyödyntää myös näissä suunnitte-

luhankkeissa saavutettuja tuloksia. Vaasan läänin puoleisen Kokkola - Pietarsaari keskusalueen kehittämishojelmahan on jo valmistunut. Yhteistyön jatkuminen seutukaavaliittojen välillä on tärkeää siinä vaiheessa, kun Keski-Pohjanmaan oma liitto on perustettu ja Vaasan läänin seutukaavaliitto on jakautunut.

Suunnitteluyhteistyön tulisi ylittää myös valtakunnan raja. Molemmilta puolin Pohjanlahtea saattaisi löytyä kehittämideoita jaettavaksi ja yhteisiä etuja ajettavaksi. Ovathan Västerbottenin lääninraportissa mainitut asiat, esim. läänin tasapainoinen kehittäminen, infrastruktuurin kehittäminen ja keskushallinnon hajautus, tärkeitä kysymyksiä myös tällä puolella lahtea.

Seuraavassa esitellään viittä toisiinsa nivoutuvaa hanketta, joiden puitteissa Keski-Pohjanmaan kehittämiskustelua ja -työtä tultaneen tulevaisuudessa jatkamaan.

Keski-Pohjanmaan maakuntaseminaari

Maakunnallisten organisaatioiden yhteistyössä vuosittain järjestämässä seminaarissa - Keski-Pohjanmaan kadotettu tulevaisuus -seminaarin tapaan - etsitään maakunnan yhteisiä näkemyksiä. Maakuntaseminaari järjestetään vaihtuvien, kulloinkin ajankohtaisten kehittämisteemojen tiimoilta. Seuraavassa seminaarissa voitaisiin pohtia nuoriso- ja koulutuskysymyksiä, varsinkin kun nuorten ja nuorisojärjestöjen saaminen mukaan kehittämiskeskusteluun on tärkeää.

Yrittäjän kasvu-ura koulutusohjelma

Keski-Pohjanmaan kehittämishjelmaan liittyen alueelle suunnitellaan Yrittäjän kasvu-ura koulutusohjelman/-tutkiminnon järjestämistä. Tähän saakka yrittäjäkoulutus maakunnassa on ollut sattumanvaraista, eivätkä yrittäjät ole osallistuneet siihen kovinkaan aktiivisesti. Koska Yrittäjän kasvu-ura koulutuksella halutaan luoda koulutukselle myönteinen ilmapiiri maakunnan yrittäjien keskuuteen, osallistumiskynnys tulisi saada mahdollisimman matalaksi. Koulutusohjelmalle asetettuihin tavoitteisiin kuuluu myös alueellisen yritysverkoston tukeminen. Koulutusohjelma soveltuu ennenkaikkea pk-yritysten uudistamiseen mutta myös tukemaan aloittavia yrittäjiä työsäään.

Yrittäjyyteen ja ammattikorkeakouluhankkeeseen liittyen Chydenius-Instituutissa on kaavailtu laajan tutkimusprojektin käynnistämistä. Tutkimuksessa selvitettäisiin keskipohjalaisten yritysten työntekijöiden koulutusrakennetta ja tutkittaisiin koulutuksen ja yritysten menestymisen välisiä yhteyksiä. Tämän sisältöisen hankkeen toteuttaminen juuri Keski-Pohjanmaalla on tärkeää alueen alhaisen koulutustason vuoksi.

Keski-Pohjanmaan menestyksen strategiat -koulutus

Strategiakoulutuksesta syntyy foorumi kehittämiskeskustelulle, jatkuvan kehittämiskeskustelun ylläpitämiseksi

ja keskustelijoiden piirin laajentamiseksi. Strategiakoulutuksen tavoitteena on Keski-Pohjanmaan tulevaisuuden visiointi ja strategioiden hahmottaminen: yhdessä maakuntaa luomaan, hallintokeskeisyydestä toimivaan yhteistyöhön ilman rajoja, identiteetin etsimisestä toimintaan. Keski-Pohjanmaalla myös maakunnan yhteistyö muiden alueiden kanssa ja yhteistyö alueen eri yhteiskuntasektoreiden välillä on tärkeää.

Koulutus luo mahdollisuuden oman organisaation suhteuttamiseen maakunnan kokonaisuuteen, miten eri organisaatiot voivat työskennellä kokonaisuuden puolesta. Kursilla kehitetään osallistujien strategista ajattelua, suunnittelu- ja johtamistaitoja.

Keski-Pohjanmaan strategiat koulutus käynnistyy syksyllä 12 päivän mittaisena, toteutettuna 2 -3 päivän jaksoissa. Koulutusta tultaneen järjestämään yksi kurssi vuodessa. Koulutus soveltuu maakunnan kuntien, kuntainliittojen, valtion piirihallintoviranomaisten ja maakunnallisten järjestöjen johtotehtävissä toimiville sekä yksityisen sektorin keskeisille päättäjille.

Kurssin käytyään kurssilaiset voivat pitää yhteyttä säännöllisesti kokoontuvan, vapaamuotoisemman "Keski-Pohjanmaan kehittäjien sisäpiirin" puitteissa. Tavoitteena on luoda maakunnallinen ja maakunnan rajatkin ylittävä yhteistyöverkosto.

Keski-Pohjanmaan liitto

Keski-Pohjanmaan liitto tulisi perustaa siten, että se

aloittaa toimintansa vuoden 1992 aikana. Jotta Keski-Pohjanmaa pääsisi mukaan Sisäasiainministeriön kaavailemaan maakuntahallintokokeiluun, Keski-Pohjanmaan liiton tulisi toimia mahdollisimman pian. Liiton perustamista valmistelevan työryhmän alueen kunnanhallituksille lähettämän kyselyn perusteella 12 Perho- ja Lestijokilaakson kuntaa sekä Kokkolan kaupunki ovat liittymässä perustettavaan liittoon, osa Kalajokilaakson kunnista ja Pietarsaari aikoo liittyä liittoon puolijäseneksi. Valtioneuvostolle on jätetty hakemus oman seutukaavaliittoalueen määrittämisestä. Valmistelevassa työryhmässä on meneillään liiton perussäännön ja johtosäännön valmistelu.

Keski-Pohjanmaan liitosta tulee ensimmäinen maakunnallinen organisaatio, jonka tehtävänä on ilmaista maakunnan tavoitteita erilaisissa kehittämissasioissa ja ohjata eri yhteisöjen toimintaa tavoitteiden suuntaan. Perustettavan liiton toimiala kattaa lakisääteisen seutukaavoituksen ja lähinnä maakuntaliiton tähän saakka hoitaman edunvalvontatyön sekä valtion tai kuntien sille osoittamat tehtävät. Liitossa tultaneen noudattamaan kaksoisjäsenyyden periaatetta.

Maakuntahallintokokeilu

Maakuntahallintokokeilun avulla voitaisiin kehittää sekä valtion piirihallintoa maakunnallisesta lähtökohdasta että alueen kuntainliittojen toiminnan yhteennivoutumista. Valtion aluehallintovirasto voisi toimia sateensuojaorganisaationa piirihallintoviranomaisille. Aluehallintovirasto voisi korvata osan lääninhallituksen tehtä-

vistä.

Keski-Pohjanmaan liiton perustaminen voitaisiin luontevasti yhdistää hallintokokeiluun keräämällä perustettavan organisaation alle muita nykyisin erillisissä kuntainliitoissa hoidettavia toimintoja. Samalla Keski-Pohjanmaan liitolla säilyisi seutukaavoituksen ja edunvalvonnan suorittavat tehtävät. Keski-Pohjanmaa olisi mielenkiintoinen hallintokokeilualue, koska täällä eri toiminnot ulottuvat lääninrajan ylitse.

KIRJALLISUUTTA

- Aluepoliittisen selvitysmiehen... 1991. Aluepoliittisen selvitysmiehen väliraportti 21.3.1991. Sisäasiainministeriö. Kunta- ja aluekehitysosasto. Moniste 1. Maaliskuu 1991.
- Eskelinen - Virkkala (toim). 1989. Talouden verkostot ja alueellinen muutos. Joensuun yliopisto. Karjalan tutkimuslaitoksen monisteita N:o 4/1989.
- Hautamäki - Iisakkala. 1990. Muuttuva aluerakenne. Maaseudun aluerakenteen tulevaisuudennäkymät. Maaseudun aluepolitiikan haasteet. Tampereen yliopisto. Aluetieteen laitos. Tutkimuksia sarja B 56/1990.
- Hirvonen, Suvi. 1989. Keski-Pohjanmaan maakuntakuvatutkimus. Osa 1. Maakunnan institutionalisoituminen. Chydenius-Instituutti. Tutkimuksia Nro 41. Kokkola.
- Häkli - Kuitunen (toim). 1991. Avauksia restrukturaatioon. Tampereen yliopisto. Aluetieteen laitos. Sarja A, 11.
- Jazra Bandarra, Nelly. 1991. Rural Development in a Revised Cap. Julkaisematon esitelmä Integraatio ja maaseutu, maaseutupoliittisessa seminaarissa Kokkolassa 1.8.1991.
- Jyrinki, Jouni. 1989. Keski-Pohjanmaan maatalous yhdenytvässä Euroopassa, uhkat ja mahdollisuudet. Teoksessa Peltola - Vuorio (toim.) Maakunnan

- tulevaisuus. Keski-Pohjanmaa -symposium
12.10.1989. Chydenius-instituutti. Tutkimuksia
Nro 45, 56 - 57.
- Kaipainen, Jouni. 1991. Kansainvälisen kaupan talousteo-
riat ja integraatioennusteet. Julkaisematon ar-
tikkeli.
- Kettunen, Pertti. 1989. Hyvä elämä ja maaseudun elinvoi-
maisuus. Maaseudun elinvoimaisuus tutkimusoh-
jelman loppuraportti. Luonnos, huhtikuu 1989.
Jyväskylä.
- Kirkinen, Heikki. 1991. Maakuntien Eurooppa ja Suomi.
Keuruu. Otava.
- Kokkola - Pietarsaari... 1990. Kokkola - Pietarsaari
keskusalueen kehittämishjelma. Kesäkuu 1990.
- Lumijärvi, Tarja. 1990. Euroopan yhdentyminen ja aluepo-
litiikka. Sisäasiainministeriö. Aluepoliittinen
osasto. Aluepoliittisia tutkimuksia ja selvi-
tyksiä. N:o 3/1990.
- Maakuntaan samaistuminen. 1987. Suomen gallup, Keski-
Pohjanmaan maakuntaliitto. Julkaisematon tutki-
mus.
- Maakuntien kehittämissstrategiat. 1990. Maa-untien kehittä-
missstrategiat. Yhteenveto seutukaavaliittojen
laatimista seutusunnitelmista 1988. Seutusunnit-
telun keskusliitto, Ympäristöministeriö.
Helsinki.
- Maaseudun ja keskusten... 1991. Maaseudun ja keskusten
vuorovaikutussuhteita. Maaseudun rakenteen ke-
hittämisprojektin väliraportti. Sisäasiainmi-
nisteriö. Kunta- ja aluekehitysosasto. Moniste
4.
- Mennola, Erkki. 1990. Maakunnan vapaus. Tutkimus kuntaa
laajemman yhteisön poliittisen vapauden oikeu-
dellisista edellytyksistä. Tampereen yliopisto.
Acta Universitatis Tamperensis ser A vol 301.
- Mikkonen, Kauko (toim.) 1991. EY-integraatio ja Vaasan

läänin elinkeinorakenteen muutos 1990-luvulla. LST:n 20-vuotisjuhlajulkaisu. Vaasan yliopisto. Länsi-Suomen taloudellinen tutkimuslaitos. Julkaisuja N:o 30.

- Närhi, Raakel. 1989. Keski-Pohjanmaan maakuntakuvatutkimus. Osa 2. Aukkaiden aluetietoisuus. Chydenius-Instituutti. Tutkimuksia Nro 42. Kokkola.
- Ollikkala, Kirsi. 1990. Maatilatalouden rakenne- ja tu-lokehitys Vaasan läänissä. Vaasan läänin seutu-kaavaliitto. Sarja B: 54.
- Orjala, Jaana. 1989. Keski-Pohjanmaan maakuntakuvatutkimus. Osa 3. Keski-Pohjanmaata koskeva kirjoit-telu sanomalehdistössä. Chydenius-Instituutti. Tutkimuksia Nro 43. Kokkola.
- Peltola - Vuorio. 1989. Maakunnan tulevaisuus. Keski-Pohjanmaa -symposium 12.10.1989. Chydenius-Ins-tituutti. Tutkimuksia Nro 45. Kokkola.
- Peltola, Olli. 1988. Yhdyskuntajärjestelmän muutosten-denssit Keski-Pohjanmaalla. Chydenius-Insti-tuutti. Tutkimuksia Nro 36. Kokkola.
- Peltonen, Arvo. 1989. Luovista miljöistäkö aluepolitiikan pelastus? Teoksessa Eskelinen - Virkkala (toim.) Talouden verkostot ja alueellinen muu-tos. Joensuun yliopisto. Karjalan tutkimuslai-toksen monisteita. N:o 4/1989, 74 - 88.
- Porter, Michael E. 1990. The Competitive Advantage of Nations. The Free Press.
- Pöyhönen - Hakuli. 1990. Yrityspalvelujen kehittäminen Keski-Pohjanmaalla. Chydenius-Instituutti. Tutkimuksia Nro 50. Kokkola.
- Rosenqvist, Olli. 1988. Keski-Pohjanmaa aluetaloutena - panos-tuotostutkimus. Chydenius-Instituutti. Tutkimuksia Nro 35.
- Rosenqvist, Olli. 1989. Keski-Pohjanmaa aluetaloutena - tehdasteollisuuden rakenteet. Chydenius-Insti-tuutti. Tutkimuksia Nro 44.

- Rosenqvist, Olli. 1990. Keski-Pohjanmaa aluetaloutena - kehitysnäkymiä 2000-luvulle. Chydenius-Instituutti. Tutkimuksia Nro 48. Kokkola.
- Siirilä - Hautamäki - Kuitunen - Keski-Petäjä. 1988. Hyvinvoinnin alueelliset erot Suomessa. Tampereen yliopisto. Aluetieteen laitos. Tutkimuksia sarja B 47/1988.
- Suomi 2030. 1989. Suomen alueellinen kehitys vuoteen 2030 kolmena skenaariona. 1989. Seutus suunnittelun keskusliitto, Neste. Helsinki.
- Uusi maaseutu. 1991. Vaasan läänin maaseutupoliittinen ohjelma. Vaasan lääninhallituksen julkaisusarja 1991:2
- Uusi-Hakala, Antti. 1990. Euroopan integraatio ja Suomen aluekehitys. Aluekehitys ja hallinto. N:o 1. 1990, 11 - 14.
- Vaasan lääni - yrittävä laatulääni. 1990. Vaasan läänin kehittämisen neuvottelukunnan mietintö. Komiteamietintö 1990:56. Helsinki. Valtion painatuskeskus.
- Vartiainen, Perttu. 1990. Joensuun seutu: näkökulmia kehittämiskeskusteluun. Joensuun yliopisto. Karjalan tutkimuslaitoksen monisteita. N:o 11/1990.

LIITE 1. EHDOTUS KEHITTÄMISHANKKEIDEN SUHTEUTTAMISEN MENETELMÄKSI

Kehittämishankkeiden onnistumisen kannalta on tärkeää, että hanke liittyy alueen perinteeseen ja alueen voimavaroihin. Varsinkin matkailuun liittyvien hankkeiden onnistuminen on usein kiinni omaperäisen idean löytymisestä. Kehittämishankkeita on vireillä myös Keski-Pohjanmaalla kaikilla yhteiskunnan eri sektoreilla. Useat hankkeet ovat alkaneet suhteellisen vaatimattomasti kehittyen myöhemmin saavuttamaan kansallista ja kenties kansainvälistäkin merkitystä.

Seuraavan kuvion avulla eri tyyppisiä kehittämishankkeita voidaan suhteuttaa toisiinsa. Usein eri hankkeiden merkitystä on vaikea verrata toisiinsa saati asettaa hankkeita tärkeysjärjestykseen. Kuvioon on luokiteltu esimerkinomaisesti Keski-Pohjalaisia hankkeita.

	TUOTANTO TOIMINTA	PERUSRAKENNE JA VÄESTÖ	HENKISET VOIMAVARAT	VOIMAVAROJEN KOORDINOINTI
KANSAINVÄLI- SESTI MERKITYKSELLINEN	Hiekkasärkkien kehittäminen (Kalajoki)		Kansantaitteen keskus (Kaustinen)	
	Veneenrakennusalan kehittämisprojekti		Pietarsaaren merimuseo	
KANSALLI- SESTI MERKITTÄVÄ	Vetelin turve- voimala	Kumpuniemi- projekti (Reisjärvi)	Ammattikorkeakoulu	K -P:n liiton perus- taminen
	Grafiitti-projekti	Rahjan saariston veneilyreitit	Chydenius-instituutin toiminnan vakinais- taminen	K - P:n piirihallinto- viranomaisten säilyttäminen
	Alueen suurteol- lisuuden säilyttä- minen	Elba	Uusimuotoisen opetta- jankoulutuksen kehittäminen	
MAAKUNNALLI- SESTI MERKITTÄVÄ	Viexpon kehittäminen kaup- huonetoimintaan	Kruunupyyn lentokentän pidettäminen	Mäkiraonmäki (Kannus)	Maakunnan kehittä- misrahasto -hanke
	Lestijoen kehittäminen matkailukohteena	Kokkolan - Pietarsaa- ren - Ylivieskan tele- verkkoryhmien yhdistäminen	Sähköpostihanke K-P:n strategiat -koulutus	
			Yrittäjän kasvu-ura koulutus	

LIITE 2. KALAJOEN SEMINAARI

KESKI-POHJANMAAN KEHITTÄMISSEMINAARI KE - TO 13. - 14. 2. 1991. KALAJOKI

1 SEMINAARIN TAVOITE

selkeyttää Keski-Pohjanmaan alueen yhteistyön lähtökohdat ja yhteinen kehittämisnäkemys.

2 KESKI-POHJANMAAN ALUEEN YHTEISTYÖN ESTEET

- hallinnollisten rajojen hajanaisuus ja kyseenalaisuus
- Kokkolan, Ylivieskan (ja Pietarsaaren) kilpailu
- maakunnalla ei "pääkaupunkia"
- keskittynyt päätöksenteko; päätökset tehdään siellä, missä ei maakunnalla ole riittävää edustusta
- kateus; pelko, että toinen osapuoli hyötyy enemmän
- kielikysymys
- ei yhteistyön perinnettä
- ennakkoluulot, asenteet

3 KESKI-POHJANMAAN ALUEEN YHTEISTYÖN KESKEISET MAHDOLLISUUDET

- verkostorakenne
- yrityssektori
- maakunnalliset palvelut
- markkinointiyhteistyö
- kehittämis- ja tutkimustoiminta
 - kehittämisrahasto
 - ammattikorkeakoulu
- joustavuuden lisääminen organisaatioissa
- palvelutuotannon kehittäminen yritystoiminnan kautta
- erikoistuminen
- yhteiset viranhaltijat
- kieli ei tulevaisuudessa jaa aluetta; Kokkolan ja Pietarsaaren yhteistyölle uudet mahdollisuudet
- edunvalvonta
- tavoitteena maakunnallinen itsehallinto
- koulutuksen lisääminen kaikilla tasoilla
- Keski-Pohjanmaan liiton perustaminen
- kehitys- ja riskirahoitusyhtiöiden perustaminen
- liikenneyhteyksien parantaminen
- yhteinen matkailumarkkinointi
- yliopistojen hyödyntäminen maakunnallisissa yhteistyöhankkeissa

4 KESKI-POHJANMAAN YHTEISTYÖALUEEN KEHITTÄMISEN YHTEINEN PÄÄMÄÄRÄ

- Suomen kansainvälisin – nuori Keski-Pohjanmaa
- tahto ja sitoutuminen kaikilla tasoilla Keski-Pohjanmaan kehittämiseen

5 KESKI-POHJANMAAN ALUEEN KEHITTÄMISEN PAINOPISTEALUEET

1. Yhteyksien rakentaminen

- yhteistyöverkostot

2. Osaamisen tason kohottaminen

- koulutus
- tutkimus

3. Kulttuurin kehittäminen

6 MITEN VARMISTETAAN KESKI-POHJANMAAN YHTEISTYÖALUEEN KEHITYSPROSESSIN ETENEMINEN?

- varmistetaan sitoutuminen
 - avainhenkilöt (kunnanjohtajat)
 - avainyritykset ja organisaatiot (myös kansalaisjärjestöt)
- "herätyskokous": koko alue, kunnat, järjestöt
- kansainvälisten yhteyksien kartoitus ja julkistaminen
- yhteysverkostojen kehittäminen
 - yritykset / kunnat
 - kansainvälisyys
 - nuoret
- osaamisen tason kehittäminen
 - lahjakkuuden tukeminen
 - yritykset
 - tutkimus- ja koulutustoiminta
 - nuoret
- strategian työstäminen aloitetaan jokaisen kunnan omana toimintana
- muutosvalmiuden lisääminen

Kehitysprosessin jatkotyön osalta on tärkeää täsmentää painopistealueet, kehittämistavoitteet ja toteuttajat. Toimintaa tukevan kehitysohjelman rakentaminen edellyttää menetelmällisesti uutta lähestymistapaa: miten yhdistetään alueen ja eri kuntien intressit? Oliennaista on aikaansaada perusratkaisut, jotka varmistavat jatkuvan, riittävän tasokkaan kehitysprosessin etenemisen.

LIITE 3. SEMINAARIN OHJELMA

KESKI - POHJANMAAN

KADOTETTU TULEVAISUUS

Keski-Pohjanmaa 2000-seminaari 7.5.1991

AIKA JA PAIKKA: Tiistai 7.5.1991, Kokkolan ammattioppilaitoksen auditorio, Närvilänkatu 10

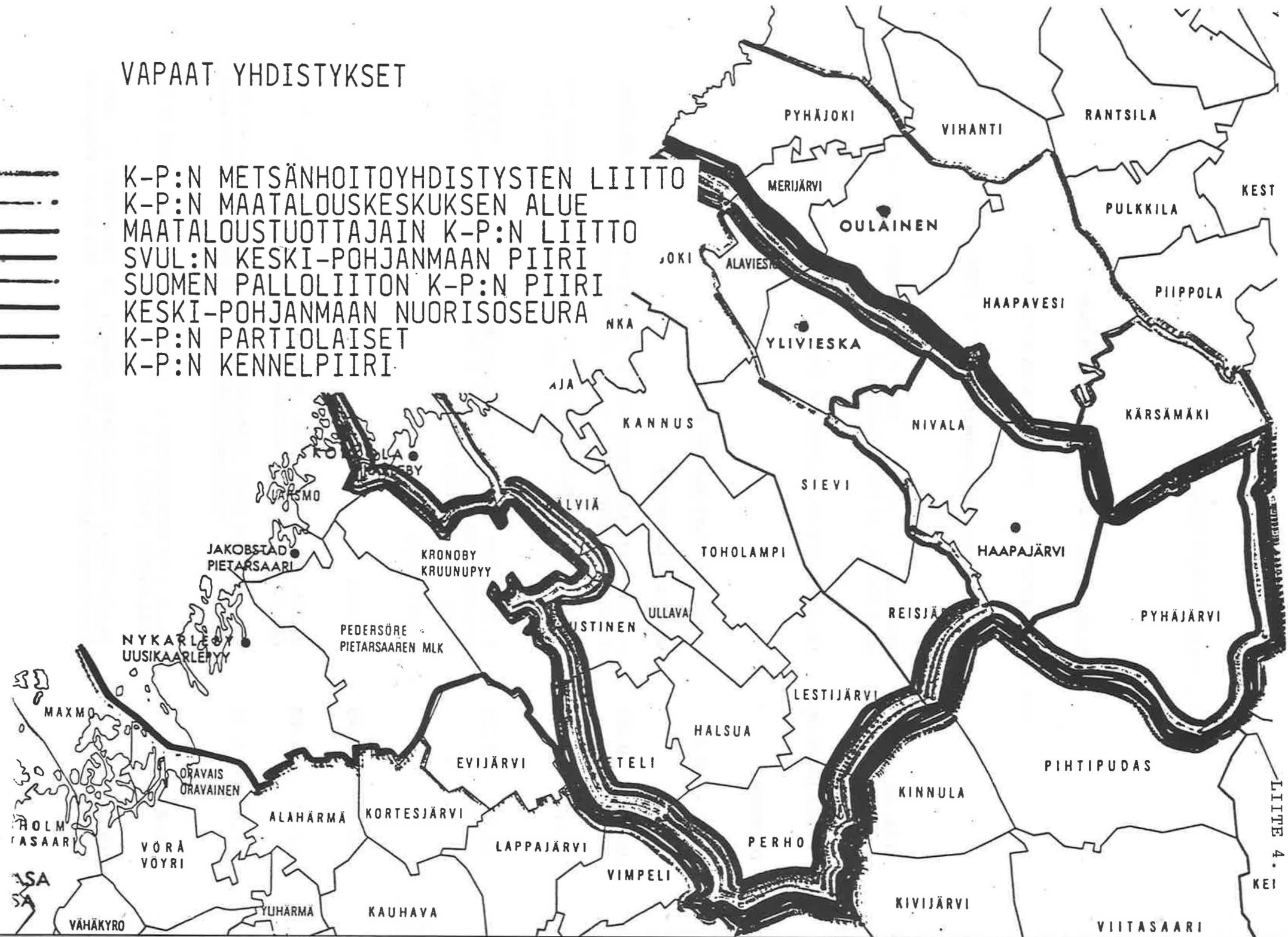
PUHEENJOHTAJA: Apulaiskaupunginjohtaja Ralf Porko, Kokkola

OHJELMA:

- 9.00 - 10.00 Ilmoittautuminen ja kahvi
Seminaarin avaus
- 10.00 - 10.30 Maakuntien/alueiden rooli muuttuvassa Euroopassa, sisäasiainministeri Mauri Pekkarinen
- 10.30 - 12.00 Maakuntien - Keski-Pohjanmaan - tulevaisuuden ehdot, professori Pertti Kettunen, Jyväskylän yliopisto
- 12.00 - 12.20 Eila Helen Ky ja yritysten menestystekijät rakennemuutoksen oloissa, toimitusjohtaja Marja Kurki, Marja Consulting Oy
Keskustelu
- 12.45 - 13.45 Lounas
- 13.45 - 14.00 Keski-Pohjanmaa 2000 -työryhmän tavoitteet, kunnanjohtaja Altti Seikkula, Kaustisen kunta
- 14.00 - 14.20 Kuntien välinen yhteistyö alueen tulevaisuuden rakentajana, kaupunginjohtaja Eero Kiiski, Kannuksen kaupunki
- 14.30 - 14.50 Kommenttipuheenvuoro, professori Paavo Uusitalo, Helsingin yliopisto
- 14.50 - 15.30 Keskustelu. Seminaarin päätös ja yhteenveto, apulaiskaupunginjohtaja Ralf Porko, Kokkolan kaupunki

VAPAASTI YHDISTYKSET

- K-P:N METSÄNHOITOYHDISTYSTEN LIITTO
- K-P:N MAATALOUSKESKUKSEN ALUE
- MAATALOUSTUOTTAJAIN K-P:N LIITTO
- SVUL:N KESKI-POHJANMAAN PIIRI
- SUOMEN PALLOLIITON K-P:N PIIRI
- KESKI-POHJANMAAN NUORISOSEURA
- K-P:N PARTIOLAISET
- K-P:N KENNELPIIRI

KAUPALLISET JÄRJESTÖT

HANKKIJAN KOKKOLAN MYYNTIKONTTORIN ALUE (KEVÄT 1986)
K-P:N YRITTÄJÄT
OSUUSPANKKILIITTO
SÄÄSTÖPANKKIYHDISTYS
K-P:N KAUPPAKAMARIN PIIRI

